

Albinas Kalvaitis

Ikimokyklinio ugdymo plėtros galimybės Lietuvos savivaldybėse

■ Savivaldybių administracijų
švietimo padalinių darbuotojų
apklausos rezultatai

Albinas Kalvaitis

Ikimokyklinio ugdymo plėtros galimybės Lietuvos savivaldybėse

Savivaldybių administracijų
švietimo padalinių darbuotojų
apklausos rezultatai

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama
Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos
Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB)

Elektroninis leidinys
ISBN 978-609-8275-23-0

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

VILINIUS, 2021

TURINYS

Tyrimo problema, tikslas ir uždaviniai	4
Atlikto tyrimo apibūdinimas	7
Tyrimo dalyvavusių respondentų apibūdinimas	9
Savivaldybių administracijų darbuotojų veiksmai siekiant ikimokyklinio ugdymo plėtros	13
Savivaldybių administracijų darbuotojų pastangos į institucinį ikimokyklinį ugdymą įtraukti vaikus iš socialinę riziką patiriančių šeimų	22
Ikimokyklinio ugdymo situacijos savo savivaldybėje įsivertinimas	27
Rekomendacijos	34
Naudota literatūra	35
1 priedas	
Savivaldybių pasiskirstymas pagal jose registruotų ir 2019 m. bet kurioje Lietuvos savivaldybėje ugdymo įstaigą lankiusių vaikų dalį	36
2 priedas	
Savivaldybių pasiskirstymas pagal bendrojo ugdymo mokyklose 2019–2020 m. m. nemokamą maitinimą gaunančių mokinių dalį	37
3 priedas	
Savivaldybių administracijų švietimo padalinių darbuotojų, atsakingų už ikimokyklinio ugdymo plėtrą savivaldybėje, apklausos suminiai rezultatai	38

Tyrimo problema, tikslas ir uždaviniai

Europos Sąjungoje ikimokykliniam ugdymui nuo seno skiriama daug dėmesio. Galima išskirti kelis svarbiausius laikotarpius, kai keitėsi Europos Sąjungos valstybių požiūris į ikimokyklinio ugdymo svarbą.

1992 m. kovo 31 d. Europos Sąjungos Vadovų Taryba priėmė rekomendaciją „Vaikų priežiūra – vyrų ir moterų darbo ir asmeninio gyvenimo suderinimas“, kurioje aiškinta, kaip svarbu plėtoti įperkamas, prieinamas ir kokybiškas vaikų priežiūros paslaugas, kartu skatinant šių paslaugų įvairovę ir teikimo lankstumą, kad būtų patenkinti tėvų ir jų vaikų poreikiai bei pageidavimai. Šio dokumento nuostatos toliau plėtotos 2002 m. kovo 15–16 dienomis Barselonoje vykusiame Europos Vadovų Tarybos susitikime, kai valstybės narės buvo pakviestos „pašalinti kliūtis moterims dalyvauti darbo rinkoje ir, atsižvelgiant į vaikų priežiūros paslaugų poreikį bei nacionalines tokių paslaugų teikimo sistemas, iki 2010 m. suteikti priežiūrą mažiausiai 90 proc. vaikų nuo trejų metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus bei mažiausiai 33 proc. vaikų iki trejų metų amžiaus“. Šis dokumentas buvo pavadintas „Barselonos tikslais“ ir buvo numatyta detali šių deklaruotų tikslų įgyvendinimo programa. Taigi, Europos Sąjungoje ikimokyklinis ugdymas iš pradžių buvo siejamas visų pirma su lyčių lygybe ir ekonominėmis bei politinėmis priežastimis: teikiamos ikimokyklinio ugdymo paslaugos turėjo sudaryti sąlygas pirmiausia moterims ir nepilnų šeimų atstovams turėti galimybę palikti savo ikimokyklinio amžiaus vaiką kvalifikuotai priežiūrai, kad būtų galima aktyviau dalyvauti darbo rinkoje ir taip sau bei savo vaikams užtikrinti geresnes gyvenimo sąlygas.

2019 m. gegužės 22 d. ES Taryba paskelbė rekomendaciją „Dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų“, kurioje valstybėms narėms buvo rekomenduota siekti užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos būtų prieinamos, įperkamos ir įtraukios. Tuo tikslu valstybėms narėms, be kitų, buvo pateiktos tokios rekomendacijos:

1. Gerinti kokybiško ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų prieinamumą.
2. Numatyti konkrečias priemones, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos šalyje būtų prieinamos, įperkamos ir įtraukios, ir pasiūlė priemones šiam tikslui pasiekti.
3. Remti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros darbuotojų, įskaitant vadovus, profesionalumo didinimą ir pasiūlė kryptis, kaip plėtoti pedagogų kvalifikacijos tobulinimą.
4. Gerinti ikimokyklinio ugdymo programų rengimą, kad jos atitiktų vaikų interesus, puoselėtų jų gerovę ir tenkintų kiekvieno vaiko, įskaitant specialiujų poreikių turinčius ar esančius pažeidžiamoje ar nepalankioje socialinėje padėtyje, savitus poreikius, atitiktų tokių vaikų galimybes ir pasiūlė, kaip tai daryti.
5. Siekti užtikrinti pakankamą finansavimą ir teisinę sistemą, skirtą ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugoms teikti, ir pasiūlė valstybės finansinės ir teisinės sistemos plėtros kryptis.
6. Remti kokybiškų įtraukių ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugų kūrimą, užtikrinant galimybes šių paslaugų kūrimui gauti Europos Sąjungos finansavimą.
7. Pasikonsultavus su valstybėmis narėmis, atnaujinti europinį lyginamąjį standartą arba tikslą, susijusius su ikimokykliniu ugdymu ir priežiūra, teikiant paslaugas vadovautis peržiūrėtu „ET 2020“ lyginamuoju standartu ir Barselonos tikslais.

Iš 2019 m. rekomendacijos matyti, kaip ES valstybėse keičiasi pati ikimokyklinio ugdymo samprata: iš priemonės visų pirma užtikrinti šeimoms galimybę dalyvauti darbo rinkoje ikimokyklinis

ugdymas tapo kiekvienam augančiam ES gyventojui labai svarbiu gyvenimo etapu, kai per ikimokyklinį ugdymą siekiama užtikrinti vaiko ugdymosi poreikius ir padedami pagrindai jo tolesnei mokymosi sėkmei¹. Rekomendacijoje buvo postuluota, kad kaip tik kokybiškas ikimokyklinis ugdymas ypač padeda vaikams iš socialiai pažeidžiamų šeimų gauti tinkamą ugdymą, atskleisti jų gebėjimus ir vėliau dėl to sudaryti sąlygas siekti deramos vietos visuomenės socialinėje hierarchijoje. Rekomendacijoje aiškiai pabrėžiama, kad ikimokyklinis ugdymas ES valstybėse narėse turi remtis kokybiškais ugdymo programomis, gerai parengtais ir nuolat besitobulinančiais pedagogais bei ugdymo įstaigų vadovais ir pakankamu ikimokyklinio ugdymo finansavimu. Pati svarbiausia rekomendacijos nuostata – kiekvienas ES valstybėse gyvenantis vaikas turi turėti galimybę gauti kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas ir privalo šia galimybe pasinaudoti. Apibendrinant galima teigti, kad Europos Sąjungoje didesnės ikimokyklinio ugdymo aprėpties siekis nesikeičia, keičiasi tik dėl šios didesnės ikimokyklinio ugdymo aprėpties įžvelgiama nauda – šalia vyrų ir moterų lygybės bei ekonominės naudos pradėta akcentuoti ir ikimokyklinio ugdymo nauda pačiam vaikui.

2020 m. Valstybės kontrolės paskelbtoje valstybinio audito ataskaitoje „Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus“ tvirtinama, kad ikimokyklinis ugdymas Lietuvoje per mažai išnaudojamas mažinti mokinių pasiekimų skirtumus. Valstybinio audito ataskaitoje taip pat teigiama, kad ikimokyklinio ugdymo prieinamumas, ypač vaikams, augantiems socialinę riziką patiriančiose šeimose, lemia geresnius jų pasiekimus, padeda susikurti sėkmingesnę karjerą, augina ekonomiką, sumažina socialines išlaidas ateityje. Todėl svarbu, kad ikimokyklinio ugdymo programas teikiančių ugdymo įstaigų savininkai (savivaldybės ir Švietimo, mokslo ir sporto ministerija (toliau – ŠMSM) užtikrintų, jog visi vaikai iš tokių šeimų būtų privalomai ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas. Valstybinio audito ataskaitoje daromos išvados, kad:

- ▶ pagal ikimokyklinio ugdymo programas neugdomų vaikų iš šeimų, kurios patiria socialinę riziką, dalis 2019 m., lyginant su 2017 m., išaugo nuo 36 proc. iki 48 proc.;
- ▶ vaikų, kuriems buvo skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, daugėjo, tačiau 31 iš 50 (62 proc.) Valstybės kontrolės vertintų savivaldybių privalomo ikimokyklinio ugdymo 2019 m. neskyrė nė vienam vaikui, o 23 (46 proc.) to nedarė visą audituotą laikotarpį;
- ▶ kadangi ikimokyklinis ugdymas neprivalomas, išskyrus tuos atvejus, kai priimamas sprendimas skirti privalomą ugdymą, arba tėvai (globėjai) pareiškia norą ugdyti specialiujų ugdymosi poreikių turinčius vaikus, savivaldybės neįpareigotos rūpintis kitose ikimokyklinio ugdymo programose dalyvaujančių vaikų vežiojimu;
- ▶ ikimokyklinio ugdymo organizavimas yra savivaldybių savarankiškoji funkcija – nežinant poreikio ir nevežiojant vaikų ar kitaip neorganizuojant ugdymo pagal ikimokyklinio ugdymo programas, nėra galimybės užtikrinti, kad šis ugdymas būtų prieinamas visiems.

Valstybės kontrolės paskelbtoje valstybinio audito ataskaitoje skelbiamas ir rekomendacijų įgyvendinimo planas. Aptariant ikimokyklinio ugdymo situaciją, teigiama, kad, siekiant labiau išnaudoti ikimokyklinį ugdymą mažinant mokinių mokymosi pasiekimų atotrūkį, ypač vaikų, augančių socialinės rizikos šeimose, rekomenduojama imtis priemonių, padedančių užtikrinti ikimokyklinį ugdymą vaikams, gyvenantiems nutolusiose vietovėse (pvz., vežioti į ugdymo įstaigą ir kt.). Tuo tikslu Valstybės kontrolė rekomendavo didinti vaikų, augančių socialinę riziką patiriančiose šeimose, kuriems skirtas privalomas ugdymas pagal ikimokyklinio ugdymo programas, skaičių (nuo 66 vaikų, kuriems buvo skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas valstybinio audito metu, iki 500 vaikų 2023 m. pabaigoje) ir didinti 1–5 metų vaikų, dalyvaujančių instituciniame ugdyme, dalį (nuo 70,4 proc. valstybinio audito metu iki 80 proc. 2023 m.).

¹ Daugiau apie tai <https://heckmanequation.org/resource/invest-in-early-childhood-development-reduce-deficits-strengthen-the-economy/>.

Kadangi ikimokyklinio ugdymo organizavimas yra savivaldybių savarankiška funkcija, atsiranda poreikis aiškintis, kaip kiekvienoje šalies savivaldybėje sprendžiami ikimokykliniam ugdymui kilę iššūkiai. Dar 2011 m. buvo parengtos rekomendacijos savivaldybėms, kaip savivaldybėje planuoti paslaugas vaikams nuo jų gimimo iki bendrojo ugdymo mokyklos lankymo pradžios²; praėjus dešimtmečiui jos jau kiek pasenusios ir nėra informacijos, ar daug savivaldybių administracijų darbuotojų jomis vis dar naudojasi.

Tyrimo tikslas – nustatius ir apibendrinus ikimokyklinio ugdymo plėtros šalies savivaldybėse būklę, pateikti rekomendacijas dėl ikimokyklinio ugdymo plėtros Lietuvos savivaldybėse.

Tyrimui keliami šie uždaviniai:

1. Nustatyti, kokius veiksmus savo teritorijoje didindamos ikimokyklinio ugdymo pasiūlą renkasi Lietuvos savivaldybės.
2. Aiškintis, kaip Lietuvos savivaldybės į institucinį ikimokyklinį ugdymą įtraukia vaikus iš socialinę riziką patiriančių šeimų.
3. Sudaryti galimybę Lietuvos savivaldybių atstovams pateikti apibendrintus ikimokyklinio ugdymo įvertinimus savo savivaldybėje.

² Plg. https://www.smm.lt/uploads/documents/Svietimas_ikimokyklinis/1_dalis_2011_11_22.pdf.

Atlikto tyrimo apibūdinimas

2020 m. spalio mėn. buvo atlikta Lietuvos savivaldybių administracijų švietimo padalinių specialistų, atsakingų už ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir jo plėtrą savo savivaldybėje, apklausa. Kai kuriose savivaldybėse tokio specialisto nebuvo (dar vyko konkursas į šio specialisto vietą) arba šis specialistas turėjo ilgalaikį nedarbingumą. Tokiais atvejais į parengtos anketos klausimus atsakė savivaldybės administracijos švietimo padalinio vadovas. Atsakytos anketos gautos iš visų 60 šalies savivaldybių.

Tyrimui buvo parengta speciali anketa. Visų savivaldybių švietimo padalinių vadovams buvo nusiųstas elektroninis laiškas prašant, kad atsakingas už institucinio ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir jo plėtrą asmuo atsakytų į internetinių apklausų svetainėje www.manoapklausa.lt esančius klausimus.

Tiek apibūdinant apklausoje dalyvavusius respondentus, tiek ir toliau analizuojant surinktus duomenis, nuodugnesnę duomenų analizę apsunkina aplinkybė, kad Lietuvoje yra tik 60 savivaldybių, taigi, iš viso surinkta tik 60 respondentų atsakytų anketų. Toks mažas respondentų skaičius neleidžia nuodugniau išanalizuoti surinktą kiekybinio tyrimo medžiagą. Siekiant kokybiškesnės surinktų duomenų analizės, papildomai buvo sukurti du rodikliai filtrai:

- *savivaldybėje savo gyvenamąją vietą deklaravusių ir bet kurioje šalies savivaldybėje bet kurio savininko (savivaldybės, valstybės, nevalstybinio) įsteigtoje ugdymo įstaigoje ugdomų 3–5 metų amžiaus vaikų dalis.* Įprastu būdu analizuojant kiekvienoje savivaldybėje ugdomų ikimokyklinukų dalį dažnai susiduriama su situacija, kai statistika rodo, jog toje savivaldybėje pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdoma daugiau nei 100 proc. atitinkamo amžiaus savivaldybėje gyvenančių vaikų. Taip atsitinka todėl, kad kai kuriose savivaldybėse (paprastai miestų) ikimokyklinio ugdymo įstaigose ugdomi kitose savivaldybėse (paprastai žiedinėse) savo gyvenamąją vietą deklaravę vaikai. Tada, siekiant apskaičiuoti būtiną rodiklį, **faktinis** savivaldybėje veikiančiose ugdymo įstaigose ugdomų ikimokyklinukų skaičius dalijamas iš toje savivaldybėje savo gyvenamąją vietą **deklaravusių** atitinkamo amžiaus vaikų skaičiaus. Taigi, taip apskaičiuota statistinė informacija nebūna labai tiksli ir ne visada rodo savivaldybės administracijos pastangas siekti ikimokyklinio ugdymo plėtos.

2020 m. Švietimo valdymo informacinėje sistemoje (toliau – ŠVIS) pradėjus kaupti švietimo statistikai svarbius Gyventojų registro duomenis, atsirado galimybė sužinoti, kur deklaruota konkrečioje ugdymo įstaigoje ugdomo vaiko gyvenamoji vieta. Susiejus šiuos duomenis su Mokinių registro duomenimis, galima suskaičiuoti, kuri kiekvienoje savivaldybėje savo gyvenamąją vietą deklaravusių vaikų dalis kurioje nors šalies savivaldybėje lanko ikimokyklinio ugdymo programą teikiančią ugdymo įstaigą. Tiesa, taip skaičiuojamas rodiklis labiau rodo ne savivaldybių administracijų siekį savivaldybėje augantiems vaikams užtikrinti galimybę gauti ikimokyklinio ugdymo paslaugas, o veikiau ikimokyklinukų tėvų pastangas leisti savo vaiką ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Lietuvos savivaldybių pasiskirstymas pagal jose registruotų ir ugdymo įstaigose ugdomų 3–5 metų amžiaus vaikų dalį pateikiamas 1 priede. Savivaldybės pagal aptariamą požymį grupuotos į tris dalis: 15 savivaldybių, kuriose mažiausia dalis registruotų 3–5 metų amžiaus vaikų 2019 m. lankė bet kurioje šalies savivaldybėje veikiančią ugdymo įstaigą; 14 savivaldybių, kuriose tokių vaikų dalis buvo didžiausia, ir dar likusi 31 savivaldybė.

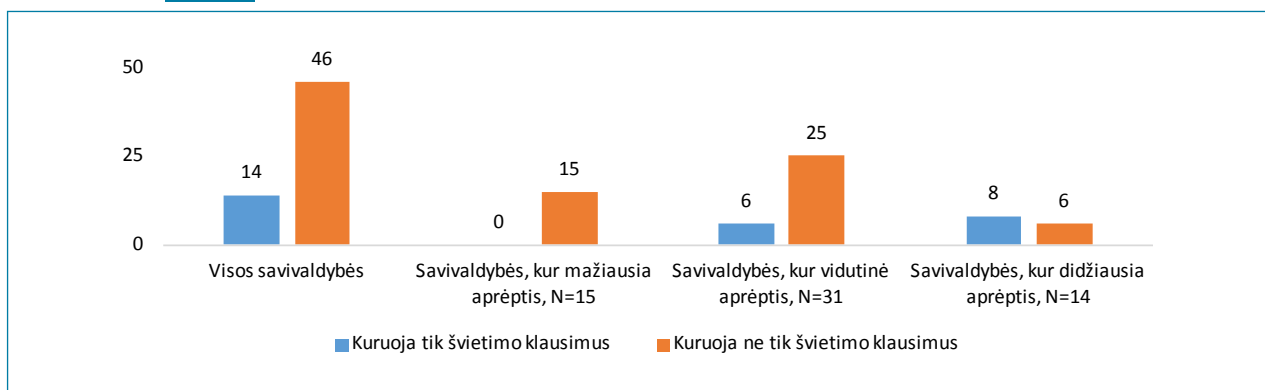
- *Savivaldybės bendrojo ugdymo mokyklose ugdomų mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą, dalis.* Savivaldybes galima įvertinti pagal socialiai remtinų mokinių, besimokančių toje savivaldybėje, dalį. ŠVIS renka duomenis apie bendrojo ugdymo mokyklų mokinius, gaunančius nemokamą maitinimą. Apie ugdomus pagal ikimokyklinio ugdymo programą vaikus ŠVIS tokios informacijos nerenka, bet nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalis konkrečioje savivaldybėje pakankamai tiksliai parodo socialiai remtinų šeimų situaciją toje savivaldybėje apskritai paėmus, todėl bendrojo ugdymo mokyklų situaciją galima ekstrapoliuoti ir ikimokykliniam ugdymui. Lietuvos savivaldybių pasiskirstymas pagal jose besimokančių nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį pateikiamas 2 priede. Savivaldybės pagal aptariamą požymį sugrupuotos į tris dalis: 15 savivaldybių, kuriose mokosi mažiausia nemokamai maitinamų mokinių dalis, 15 savivaldybių, kuriose mokosi didžiausia nemokamai maitinamų mokinių dalis, ir 30 savivaldybių, kurios neišsiskiria pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį.
- Abiem aptariamais atvejais savivaldybių dalijimas į tris grupes yra ganėtinai sąlyginis – iš 1 ir 2 priedų matyti, kad kai kada savivaldybės, priskirtos išsiskiriančių savivaldybių grupei, tik simboliškai skiriasi nuo šalia esančių savivaldybių, kurios tyrimo autoriaus priskirtos jau kitai, pagal aptariamą požymį neišsiskiriančių savivaldybių grupei.

Tyrime dalyvavusių respondentų apibūdinimas

Parengtos anketos pradžioje buvo keli klausimai, kuriais bandyta išsiaiškinti respondentų – asmenų savo savivaldybėje atsakingų už ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir jo plėtrą – veiklos specifiką. Domėtasi, ar respondento atstovaujamas savivaldybės administracijos švietimo padalinys kuruoja vien tik švietimo klausimus.

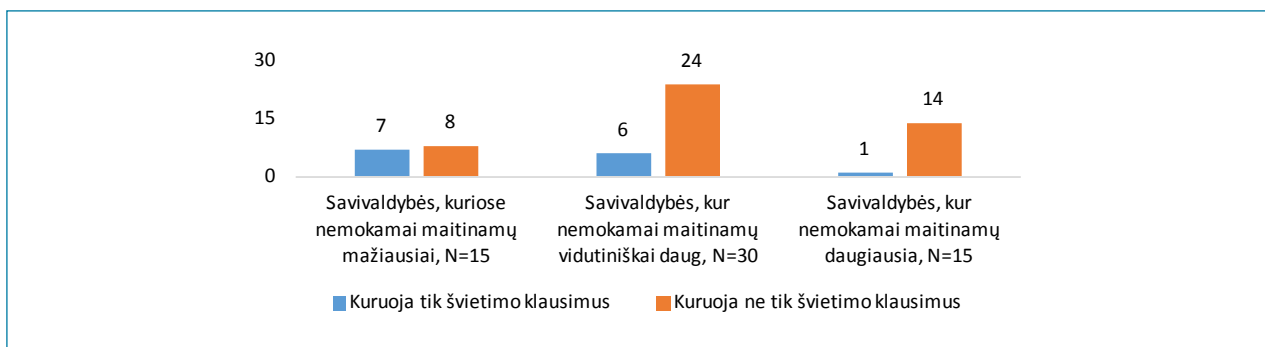
1 pav.

Respondento atstovaujamo savivaldybės administracijos padalinio atsakomybės sritys apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)

2 pav.

Respondento atstovaujamo savivaldybės administracijos padalinio atsakomybės sritys pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)

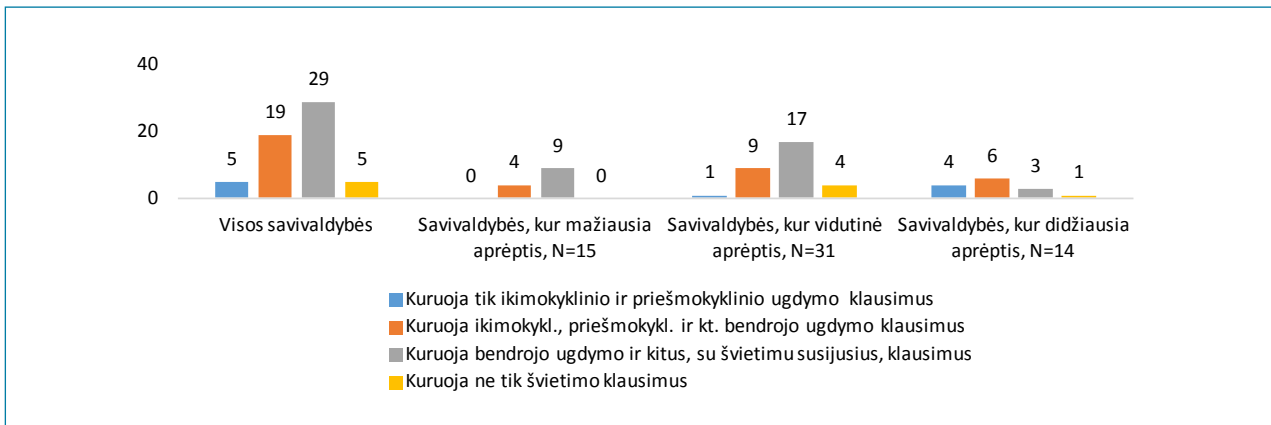
Analizuojant 1 pav. pateikiamus duomenis matyti, kad tik 14 iš 60 savivaldybių administracijų veikia vien tik už švietimo klausimų sprendimą atsakingi skyriai, kitose savivaldybėse administracijos skyriai sprendžia ne tik švietimo, bet ir kitų sričių (paprastai kultūros, sporto, jaunimo politikos ir pan.) organizavimo klausimus. Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje matyti, kad savivaldybėse, kur didžiausia ikimokyklinio ugdymo aprėptis, aiškiai dažniau savivaldybės administracijos skyrius sprendžia vien tik švietimo klausimus. Tarp tokių savivaldybių – ir visų 5 didžiųjų šalies miestų savivaldybės. Vertinant savivaldybes, kuriose ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, matyti, kad tarp jų visai nėra administracijos skyriaus, sprendžiančio išskirtinai tik švietimo klausimus. Iš 2 pav. matyti, kad respondentų, kurių atstovaujamas savivaldybės administracijos skyrius sprendžia vien tik švietimo klausimus, daugiausia tarp savivaldybių, kur nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokinių dalis yra mažiausia (į šią savivaldybių grupę patenka ir 5 didžiųjų šalies

miestų savivaldybės). Respondentų, kurių atstovaujamos savivaldybėse nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokinių dalis didžiausia (tad ir didelė tikimybė, kad ten gyvena daug socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių 3–5 metų vaikus), tik vienos savivaldybės administracijos skyrius sprendžia vien švietimo problemas.

Tyrimo pradžioje respondentų klausta, ar jie savo kasdienėje veikloje sprendžia tik ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimus. Jei respondentas kasdienėje veikloje sprendžia ne tik su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu susijusius klausimus, domėtasi, už kokias kitas sritis ar veiklas respondentas taip pat yra atsakingas.

3 pav.

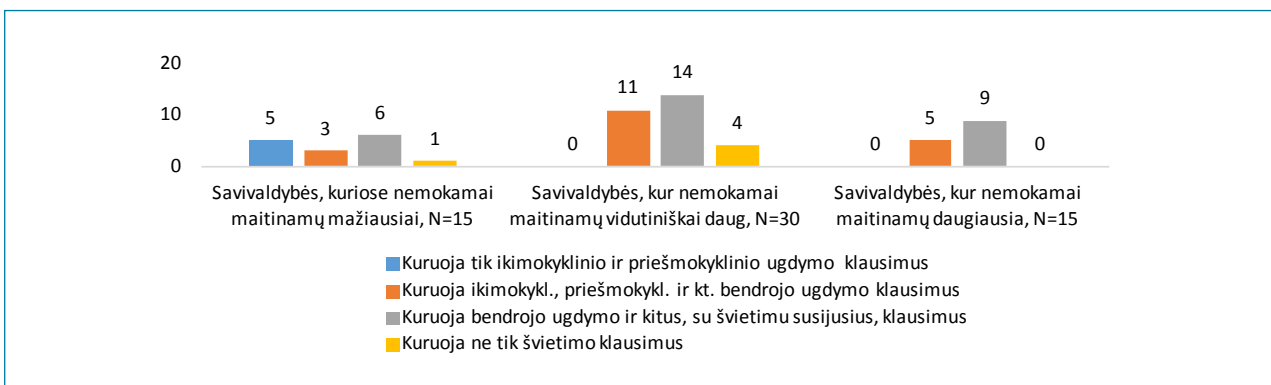
Respondento kuruojamos veiklos sritys savivaldybės administracijos skyriuje apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)³

Iš 3 pav. matyti, kad faktiškai pusėje visų Lietuvos savivaldybių asmuo, atsakingas už ikimokyklinio ugdymo plėtrą, kartu kuruoja ir kitus, ne tik su bendroju ugdymu susijusius švietimo srities klausimus. Beveik trečdalyje šalies savivaldybių asmuo, kuruojantis ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir plėtrą savo savivaldybėje, atsakingas ir už kitų bendrojo ugdymo klausimų sprendimą ir tik penki respondentai (daugiausia atstovaujantys didiesiems šalies miestams) nurodė, kad atsako vien tik už ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtrą savivaldybėje. Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį, savivaldybėse, kur ši aprėptis mažiausia, už ikimokyklinio ugdymo plėtrą atsakingas savivaldybės administracijos švietimo padalinio darbuotojas dažniausiai sprendžia ir kitus su švietimu susijusius klausimus.

4 pav.

Respondento kuruojamos veiklos sritys savivaldybės administracijos skyriuje pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)⁴

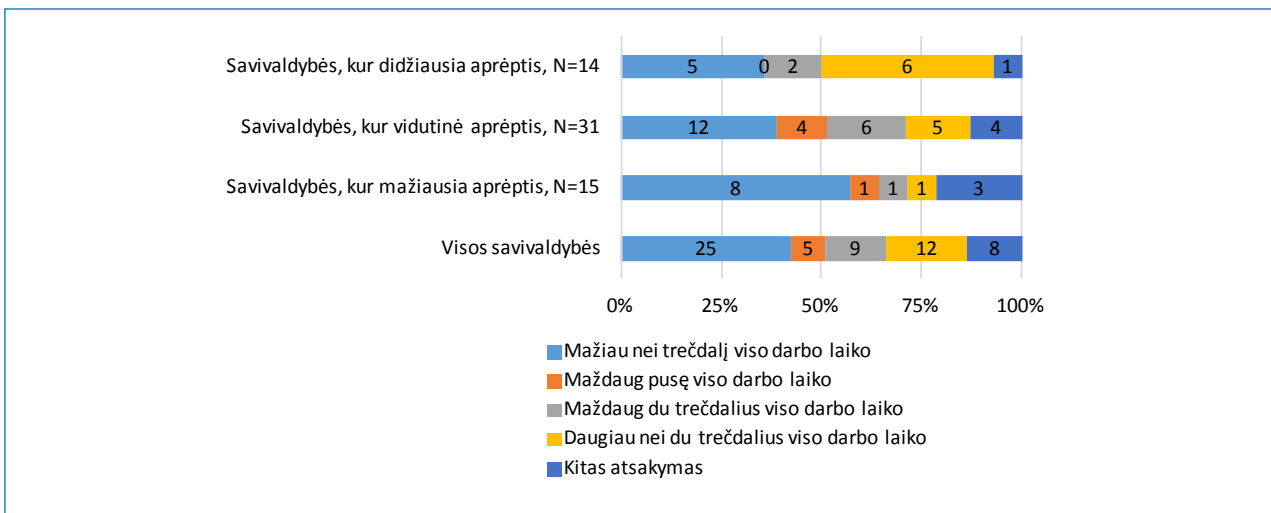

³ Du respondentai į klausimą apie savo kuruojamos veiklos sritis neatsakė.

⁴ Du respondentai į klausimą apie savo kuruojamos veiklos sritis neatsakė.

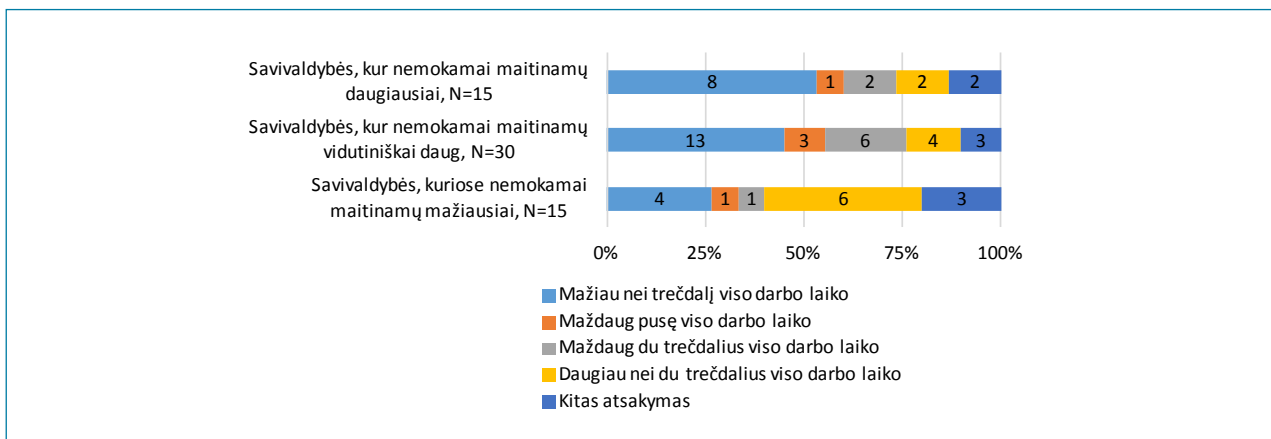
Vertinant savivaldybes pagal nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį (4 pav.), respondentai, besirūpinantys tik ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimais, dirba savivaldybėse, kuriose nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokinių dalis yra mažiausia. Respondentai, be ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo, kuruojantys ir kitų bendrojo ugdymo klausimų arba švietimo problemų sprendimą, dažniausiai dirba savivaldybėse, kur nemokamai maitinamų mokinių yra vidutiniškai daug. Savivaldybėse, kuriose didžiausia dalis nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių (ir atitinkamai, galima manyti, kad gyvena daug socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus), už ikimokyklinio ugdymo plėtrą atsakingi savivaldybės administracijos darbuotojai dažniau taip pat kuruoja ir kitus su švietimo plėtra savivaldybėje susijusius klausimus.

5 pav. Respondento kasdienės veiklos, sprendžiant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo problemas, dalis apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)⁵

Vertinant kasdienę respondentų veiklą respondentams užduotas dar vienas klausimas: įvertinti, kurią savo kasdienės veiklos dalį vidutiniškai skiria ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimams spręsti.

6 pav. Respondento kasdienės veiklos, skiriamos ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo problemoms spręsti, dalis pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)⁶

⁵ Vienas respondentas į klausimą apie savo darbo laiko struktūrą neatsakė.

⁶ Vienas respondentas į klausimą apie savo darbo laiko struktūrą neatsakė.

Iš 5 pav. matyti, kad pusės šalies savivaldybių atstovai ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimams geriausiu atveju gali skirti ne daugiau nei pusę savo darbo laiko, o 40 proc. visų respondentų – tik mažiau nei trečdalį bendro savo darbo laiko. Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį, respondentai iš savivaldybių su mažiausia ikimokyklinio ugdymo aprėptimi, kurie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimams gali skirti tik mažiau nei trečdalį savo darbo laiko, sudaro didesnę pusę šios savivaldybių grupės atstovų.

Iš 6 pav. matyti, kad respondentų, tegalinčių ikimokykliniam ar priešmokykliniam ugdymui skirti mažiau nei trečdalį savo darbo laiko, daugiausia savivaldybėse, kuriose yra didžiausias nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių skaičius. Kitaip kalbant, didelė tikimybė, kad šiose savivaldybėse daugiausia ir socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus. Pažymėtina, kad ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo problemoms spręsti pusę ar daugiau savo darbo laiko dažniausiai skiria respondentai iš savivaldybių, kuriose yra mažiausia dalis nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių. Vadinasi, galima manyti, ir mažiausia dalis socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus.

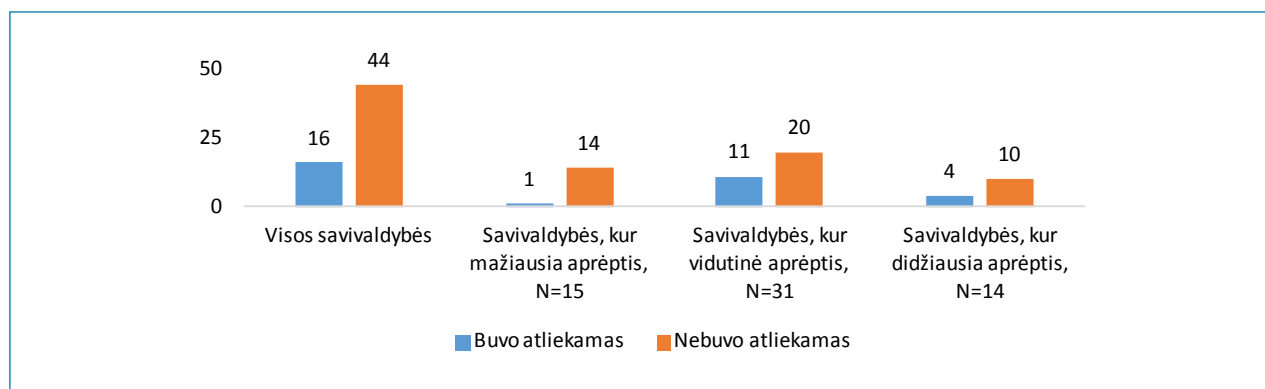
Apibendrinant galima teigti, kad anketos klausimai apie respondentų galimybę savivaldybėje rūpintis ikimokyklinio ugdymo plėtra parodė paradoksišką situaciją – kuo mažesnė ikimokyklinio ugdymo aprėptis savivaldybėje, tuo didesnė tikimybė, kad už ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir plėtrą savivaldybėje atsakingam asmeniui priskirta daugiau įvairių įpareigojimų, taigi ikimokyklinio ugdymo problemoms šis savivaldybės pareigūnas gali skirti labai nedaug laiko. Panaši padėtis ir vertinant numanomą socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, paplitimą. Manytina, kad kuo savivaldybėje tokių šeimų daugiau, tuo didesnė tikimybė, jog už ikimokyklinio ugdymo plėtrą atsakingas savivaldybės administracijos pareigūnas yra apkrautas ir kita, tikrai labai svarbia savivaldybei, bet su ikimokykliniu ugdymu nesusijusia veikla.

Savivaldybių administracijų darbuotojų veiksmai siekiant ikimokyklinio ugdymo plėtros

Sprendžiant pirmąjį tyrimo uždavinį (nustatyti, kokius veiksmus savo teritorijoje didinant ikimokyklinio ugdymo pasiūlą renka Lietuvos savivaldybės) domėtasi, ar respondento atstovaujamoje savivaldybėje yra / buvo atliekama kokia nors su ikimokyklinio ugdymo teikimu arba organizavimu susijusi savivaldybės gyventojų lūkesčių ir poreikių analizė. Iš tiesų sunku priimti kokius nors racionalius ikimokyklinio ugdymo plėtros sprendimus savivaldybėje, jei pradžioje nėra aiškinamasi, ko iš ikimokyklinio ugdymo tikisi tos savivaldybės gyventojai.

7 pav.

Gyventojų lūkesčių ir poreikių analizavimas apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)

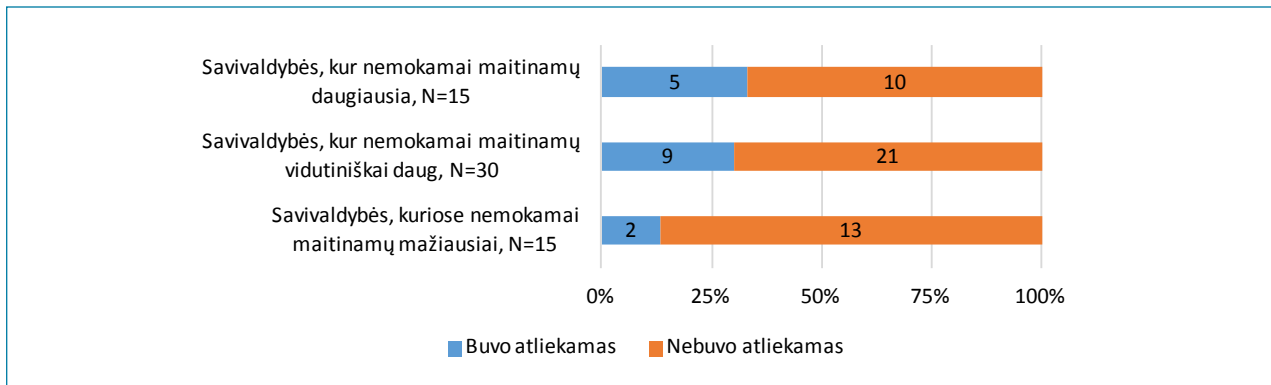
Vertinant situaciją apskritai paėmus (7 pav.), matyti, kad tik maždaug ketvirtadalis respondentų nurodė, jog jų savivaldybėje buvo atlikta kokia nors su ikimokyklinio ugdymo teikimu arba organizavimu susijusi savivaldybės gyventojų lūkesčių ir poreikių analizė. Pažymėtina, kad kai kada respondentai, atsakydami į šį klausimą, aprašė ne visų savivaldybių gyventojų, o tik jau ikimokyklinio ugdymo paslaugas gaunančių vaikų tėvų apklausas dėl ugdymo įstaigų darbo laiko ar ugdymo įstaigoje tiekiamo maisto kokybės. Atlikusių kokią nors savivaldybės gyventojų apklausą savivaldybių atstovai dažniausiai nurodė, kad paprastai apie visų savivaldybės gyventojų su ikimokykliniu ugdymu siejamus lūkesčius savivaldybės administracija sužino atlikusi gyventojų pasitenkinimo viešosiomis paslaugomis tyrimą. Specialių gyventojų apklausų neatliekančiose savivaldybėse dažniausiai apie gyventojų su ikimokykliniu ugdymu susijusius lūkesčius sprendžiama tik pagal gyventojų pateiktų (ir patenkintų arba nepatenkintų) prašymų gauti ikimokyklinio ugdymo paslaugas skaičių. Kadangi šis klausimas buvo atviras – respondentas pats įrašė savo atsakymą, atlikta šių respondentų atsakymų nuodugnesnė analizė. Paaiškėjo, kad šešiose savivaldybėse tokia gyventojų apklausa ar kitokia gyventojų nuomonės analizė paskutinį kartą atlikta 2020 metais, o vienoje savivaldybėje – 2019 metais, kitur gyventojų apklauso buvo atliktos anksčiau. Kai kurie respondentai nurodė tokią gyventojų nuomonės analizę paskutinį kartą atlikę 2016, 2015 ar netgi 2014 metais. Du trečdaliai respondentų nurodė, kad jų savivaldybėje tirta gyventojų nuomonė dėl ikimokyklinio ugdymo, o atliktos analizės rezultatai viešinti oficialioje savivaldybės interneto svetainėje.

Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį paaiškėjo, kad iš savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, tokią savivaldybės gyventojų lūkesčių ir poreikių apklausą dėl ikimokyklinio ugdymo teikimo arba organizavimo nurodė atlikusi tik viena savivaldybė. Kaip nurodė

šiai savivaldybei atstovaujantis respondentas, savivaldybėje buvo tirta viešųjų paslaugų, taip pat ir ikimokyklinio ugdymo paslaugų kokybė. Savivaldybėse, kuriose ikimokyklinio ugdymo aprėptis vidutinė ir didžiausia, gyventojų apklausos dėl ikimokyklinio ugdymo kokybės ar lūkesčių buvo atliekamos dažniau.

8 pav.

Gyventojų lūkesčių ir poreikių analizavimas pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)

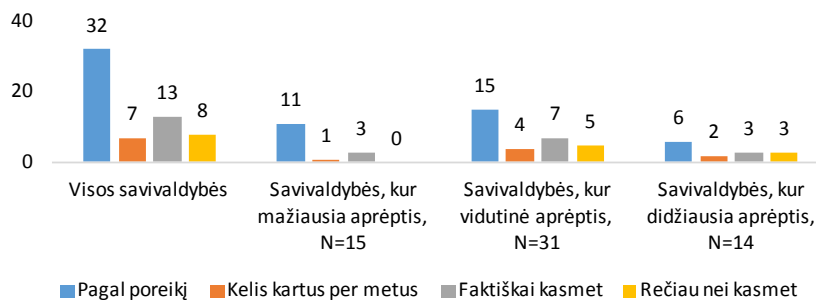
Vertinant respondentų atsakymus pagal tai, kokia bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalis toje savivaldybėje gauna nemokamą maitinimą, matyti (8 pav.), kad savivaldybėse, kur nemokamai maitinamų mokinių dalis didžiausia (ir atitinkamai didesnė tikimybė, kad ten daugiau gyvena ir socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus), tokios visų savivaldybės gyventojų apklausos vykdytos dažniausiai – net trečdalyje šios grupės savivaldybių buvo atliktos gyventojų nuomonės apklausos.

Kiekviena šalies savivaldybė turi patvirtinusi dokumentus, reglamentuojančius vaikų priėmimo į ugdymo įstaigas, vykdančias ikimokyklinio ugdymo programas, tvarką. Šiuose dokumentuose paprastai aptariamos ir įvairios priemonės, kuriomis savivaldybė skatina socialiai pažeidžiamų gyventojų vaikus dalyvauti ikimokyklinio ugdymo programose. Savivaldybių administracijų atstovai turėtų nuolat tikrinti, kiek šios dokumentuose numatytos skatinančios lankyti ugdymo įstaigas priemonės yra veiksmingos, o jei nėra veiksmingos – nedelsiant keisti dokumentus, reglamentuojančius vaikų priėmimą į ikimokyklinio ugdymo programas vykdančias ugdymo įstaigas. Respondentų klausta, kaip dažnai jų atstovaujamoje savivaldybėje yra peržiūrimi arba atnaujinami dokumentai, reglamentuojantys vaikų priėmimą į įstaigas, kurios vykdo ikimokyklinio ugdymo programas.

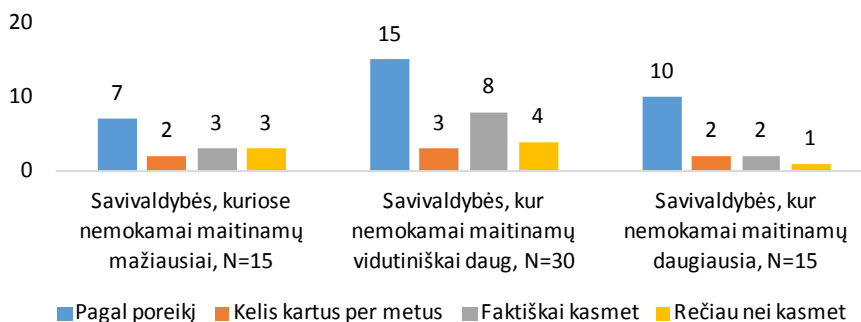
Vertinant visus surinktus respondentų atsakymus apskritai (9 pav.) matyti, kad daugiau nei pusė respondentų nurodė, jog reglamentuojančius vaikų priėmimą į ugdymo įstaigą dokumentus jų savivaldybė keičia pagal poreikį – paprastai pasikeitus teisės aktams, pasikeitus situacijai savivaldybėje ir pan. Tiesa, pasikeitimus savivaldybėje registruoja (atlieka gyventojų apklausas) tik nedaugelis savivaldybių, taigi, galima manyti, kad šiose savivaldybėse priėmimo į ugdymo įstaigą dokumentai keičiami tik keičiantis nacionalinio lygmens dokumentams. Beveik ketvirtadalis respondentų nurodė, kad priėmimą į ugdymo įstaigas reglamentuojantys dokumentai jų savivaldybėse peržiūrimi kasmet. Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje, daugiau nei dviejuose trečdaliuose savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, priėmimo į ugdymo įstaigas dokumentai, respondentų tvirtinimu, peržiūrimi tik pagal poreikį (galima manyti, tik keičiantis nacionalinio lygmens teisės aktams).

9 pav.

Savivaldybės dokumentų, reglamentuojančių priėmimą į ikimokyklinio ugdymo programas vykdančias ugdymo įstaigas, keitimo dažnumas apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)

10 pav.

Savivaldybės dokumentų, reglamentuojančių priėmimą į ikimokyklinio ugdymo programas vykdančias ugdymo įstaigas, keitimo dažnumas pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)

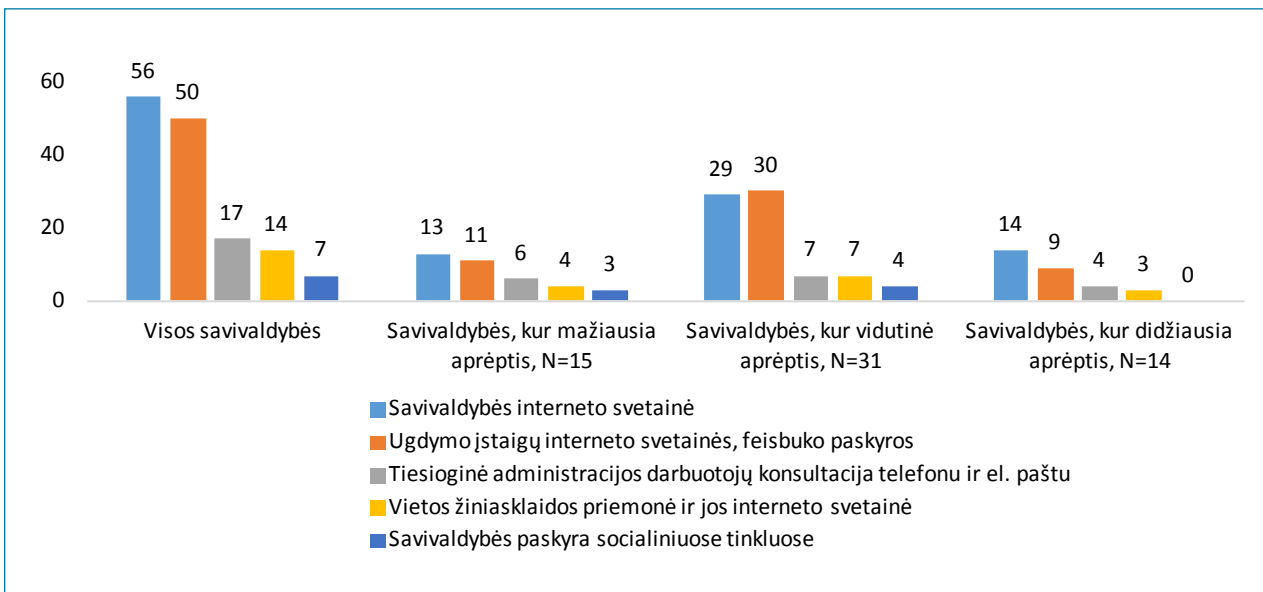
Iš 10 pav. matyti, kad ir dviejuose trečdaliuose savivaldybių, kur nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalis yra didžiausia (vadinasi, tikėtina, kad daugiausia ir socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus), savivaldybės dokumentai, reglamentuojantys priėmimą ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programas, keičiami tik iškilus poreikiui, kitaip kalbant, dažniausiai tik tada, kai keičiasi nacionaliniai teisės aktai.

Respondentų prašyta nurodyti pagrindinius informavimo būdus, kuriais jų atstovaujamos savivaldybės gyventojai gali susipažinti su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aktualijomis, sužinoti apie galimybes pasinaudoti lengvatomis ir parama, leidžiant vaiką ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Tai irgi buvo atviras klausimas, kai respondentas pats sugalvojo ir įrašė atsakymą.

Iš 11 pav. matyti, kad, apskritai imant, respondentai dažniausiai nurodė du pagrindinius jų savivaldybėje naudojamus informavimo apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aktualijas būdus: oficialią savivaldybės interneto svetainę ir ugdymo įstaigų interneto svetaines ir / arba feisbuko paskyras. Visi kiti būdai informuoti gyventojus, taip pat ir jauniems tėvams aktualiausi socialiniai tinklai (visų pirma savivaldybės administracijos švietimo padalinio paskyras) buvo nurodyti daug rečiau. Vertinant savivaldybių grupes pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį, gyventojų informavimo būdai beveik nesiskiria – savivaldybių administracijų švietimo padalinių darbuotojai pasilieka sau teisę savivaldybės interneto svetainėje skelbti pagrindinius priimtus dokumentus, o aktyvesnis bendravimas su savivaldybės teritorijoje gyvenančiais asmenimis iš esmės perduodamas ugdymo įstaigų žiniai.

11 pav.

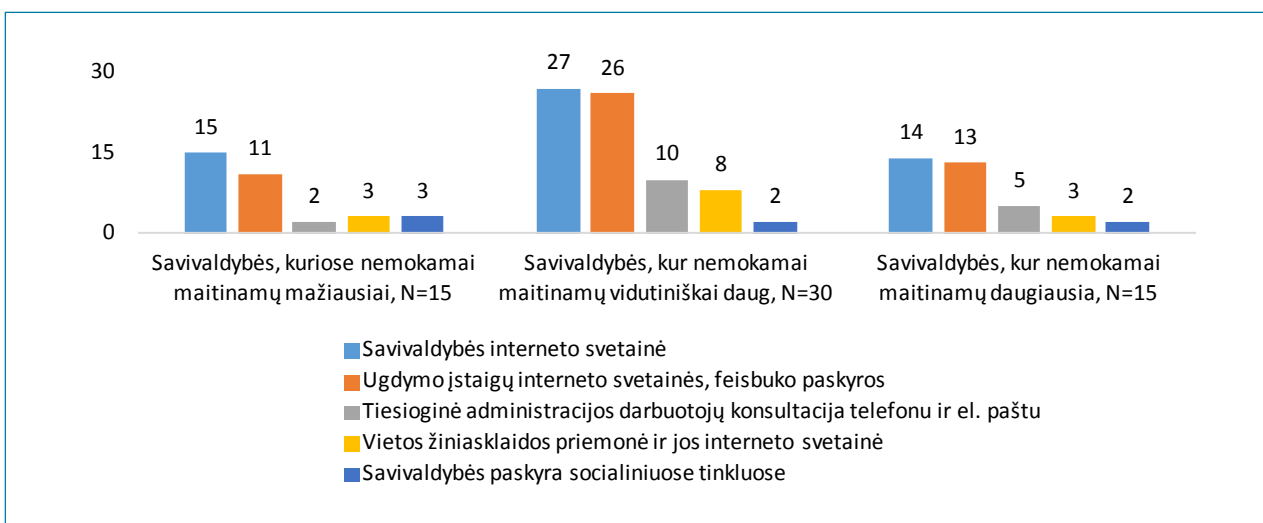
Respondentų nurodyti savivaldybės gyventojų informavimo apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aktualijas būdai apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)

Iš 12 pav. matyti, kad, vertinant pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį savivaldybėje (taigi, netiesiogiai vertinant pagal socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikus, dalį), visų trijų savivaldybių grupių atstovų atsakymai panašūs – dažniausiai minimos oficiali savivaldybės interneto svetainė ir ugdymo įstaigų interneto svetainės bei ugdymo įstaigų socialinių tinklų (paprastai feisbuko) paskyros. Tiesa, savivaldybių, kuriose nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių vidutiniškai daug arba daugiausia, atstovai akivaizdžiai labiau orientuoti į tradicinį tiesioginį besikreipiančių asmenų informavimą ir konsultavimą telefonu ar elektroniniu paštu.

12 pav.

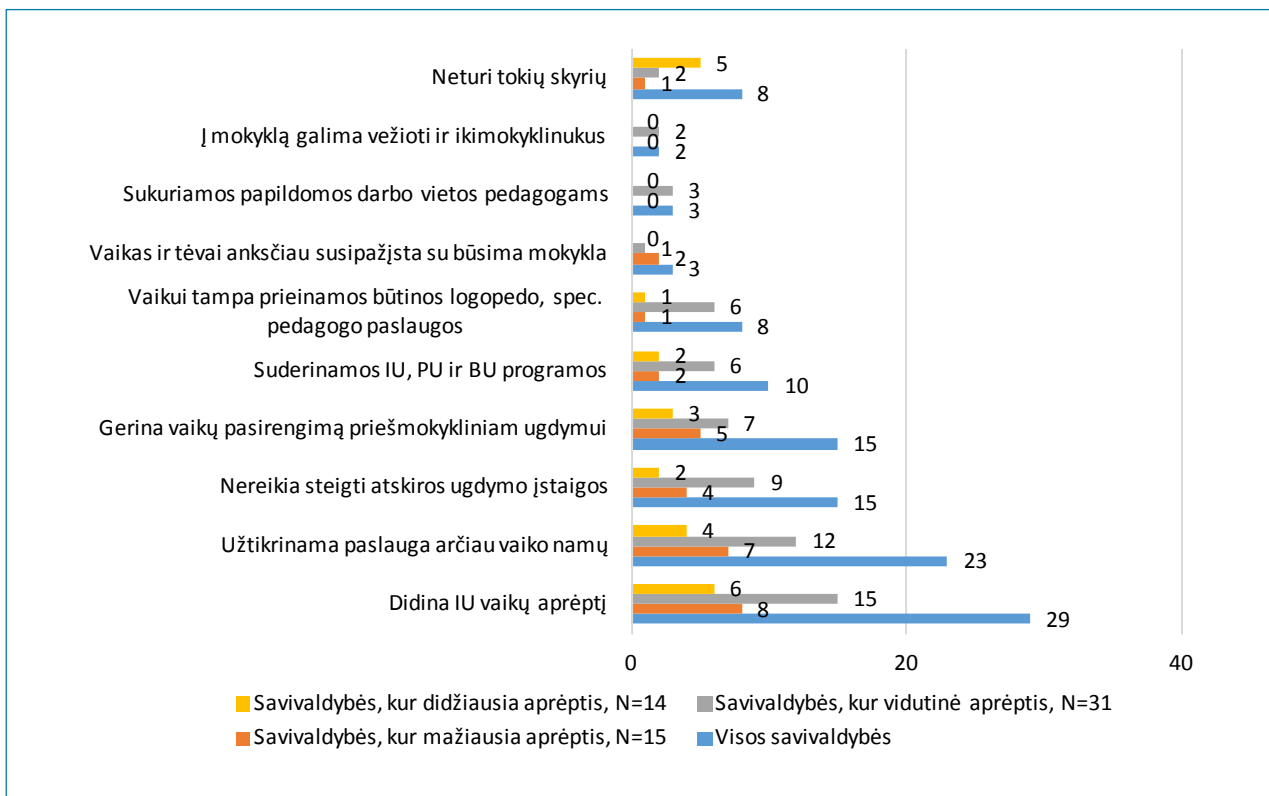
Respondentų nurodyti savivaldybės gyventojų informavimo apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aktualijas būdai pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)

Pastarųjų metų ikimokyklinio ugdymo plėtros Lietuvoje ypatybė – ikimokyklinio ugdymo skyriai ir grupės pradėti steigti bendrojo ugdymo mokyklose. Dažniausiai ikimokyklinio ugdymo skyriai ir

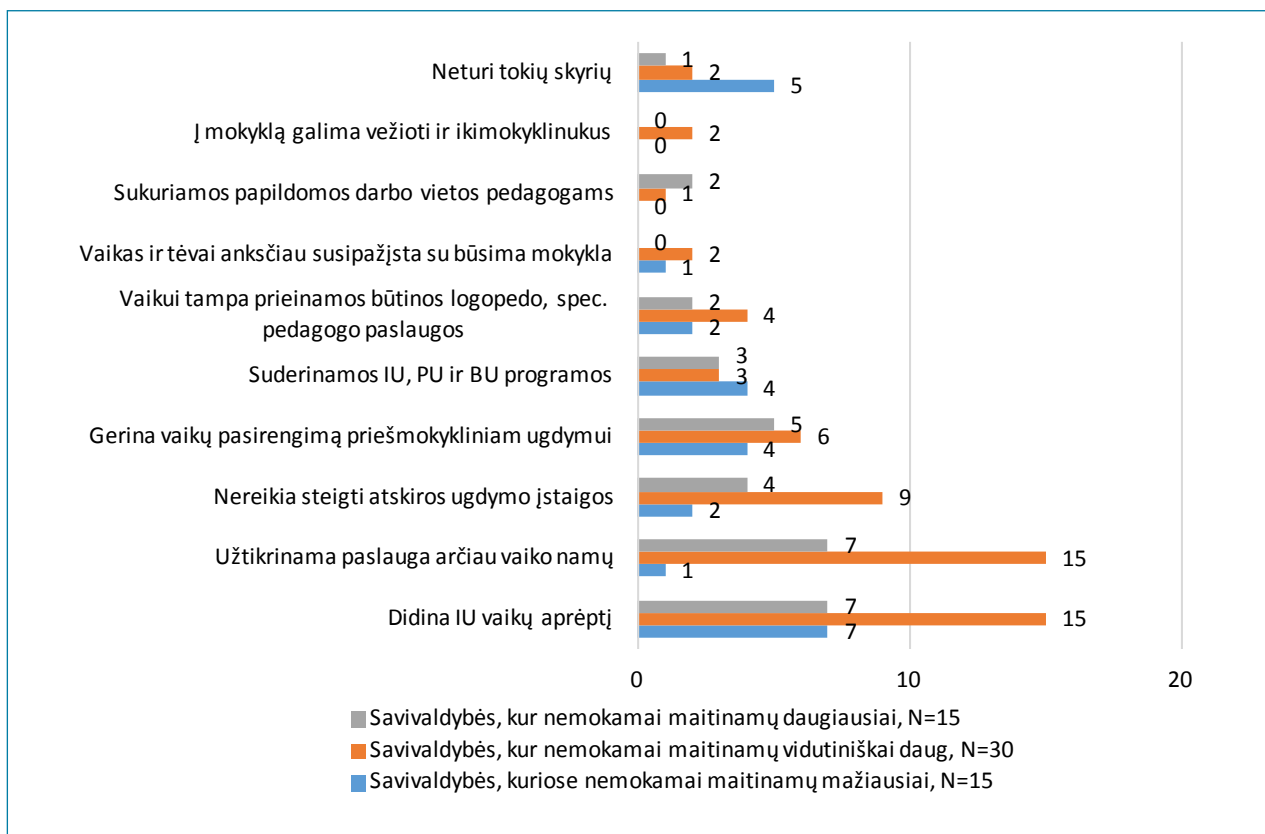
grupės steigiami kaimo bendrojo ugdymo mokyklose. Viena vertus, taip geriau išnaudojamos dėl mokinių skaičiaus mažėjimo tuštėjančios mokyklų patalpos, kita vertus, ikimokyklinio ugdymo paslauga priartėja prie kaimo vietovėse gyvenančių šeimų, kurioms didesniuose gyvenamuose punktuose veikiančios atskiros ikimokyklinio ugdymo įstaigos būtų per toli. Respondentams buvo užduotas atviras klausimas (nebuvo nurodyti atsakymai, respondentas įrašė savo nuomonę), kur buvo prašoma nurodyti teigiamas tokių ikimokyklinio ugdymo skyrių ar grupių atsiradimo jų savivaldybėje veikiančiose bendrojo ugdymo mokyklose pasekmes. Respondentai, atsakydami į šį klausimą, galėjo nurodyti kelis atsakymus.

13 pav. Respondentų nurodytos teigiamos ikimokyklinio ugdymo skyrių ir grupių kūrimo bendrojo ugdymo mokyklose pasekmės apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)

Iš 13 pav. matyti, kad maždaug pusė visų respondentų nurodė, kad teigiama ikimokyklinio ugdymo skyrių ir grupių atsiradimo bendrojo ugdymo mokyklose pasekmė ta, jog toks sprendimas iš tiesų didina ikimokyklinio ugdymo aprėptį. Maždaug trečdalis respondentų nurodė, kad savivaldybės gyventojams užtikrinamas ikimokyklinio ugdymo paslaugos teikimas arčiau namų, o po ketvirtį respondentų nurodė, jog taip taupomos lėšos (nereikia steigti savarankiškos ikimokyklinio ugdymo įstaigos) ir kad lankydami tokius ikimokyklinio ugdymo skyrius ir grupes vaikai geriau pasirengia privalomam priešmokykliniam ugdymui. Pažymėtina, kad respondentai dažniau nurodė naudą vaikui ir vaiko šeimai, o su ugdymo organizavimu susijusios naudos nurodytos rečiau, pačioje išskaičiavimo pabaigoje – aštuntoje ir devintoje vietoje pagal dažnumą.

Iš 13 pav. vertinant situaciją pagal savivaldybėje įregistruotų vaikų ikimokyklinio ugdymo aprėptį matyti, kad kiekvienai savivaldybių grupei atstovaujančių respondentų atsakymų pasiskirstymas pagal dažnumą iš esmės nesiskiria. Pažymėtina, kad vienas savivaldybei, kurioje ikimokyklinio ugdymo plėtra viena mažiausių šalyje, atstovaujantis respondentas nurodė, jog bendrojo ugdymo mokyklose dar neįkūrė nė vieno ikimokyklinio ugdymo skyriaus ar grupės.

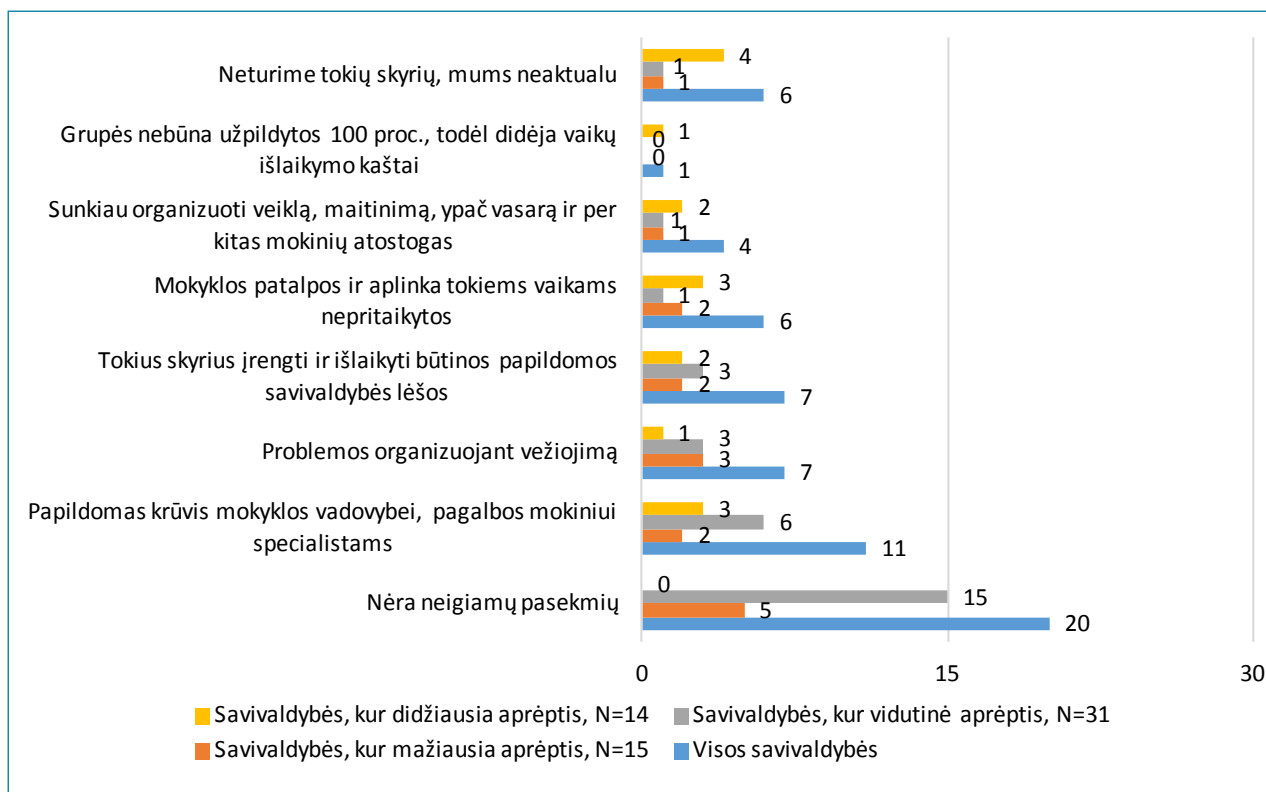
Vertinant savivaldybes pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį (netiesiogiai šis rodiklis rodo socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikų, paplitimą savivaldybėje) (14 pav.), labiausiai domino nuomonė respondentų, atstovaujančių savivaldybėms, kuriose nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių yra daugiausia. Viena vertus, vienas tokiai savivaldybei atstovaujantis respondentas nurodė, kad bendrojo ugdymo mokyklose ikimokyklinio ugdymo skyrių ir grupių dar nekūrė, o kitų atsakymų pasiskirstymas iš esmės atitiko bendrą visų respondentų atsakymų pasiskirstymo polinkį.

Respondentams buvo užduotas ir atviras klausimas, kur buvo prašoma nurodyti neigiamas ikimokyklinio ugdymo skyrių ar grupių atsiradimo jų savivaldybėje veikiančiose bendrojo ugdymo mokyklose pasekmes. Atsakydami į šį klausimą, respondentai irgi galėjo nurodyti kelis atsakymus.

Vertinant respondentų atsakymus, apskritai paėmus, iš 15 pav. matyti, kad trečdalis apklausoje dalyvavusių respondentų nurodė, jog su neigiamomis ikimokyklinio ugdymo skyrių ir grupių kūrimo pasekmėmis jie iš viso nesusidūrė. Analizuojant respondentų nurodytas neigiamas pasekmes, aiškėja, kad respondentai akcentuoja visų pirma ikimokyklinio ugdymo bendrojo ugdymo mokyklose organizavimo problemas: atsiranda papildomas krūvis įstaigos vadovams ir pagalbos specialistams; keblumai organizuojant ikimokyklinukų vežiojimą; tokiam ugdymui organizuoti būtinos papildomos steigėjo lėšos; ikimokyklinukų ugdymui nepritaikytos bendrojo ugdymo mokyklos patalpos. Vertinant respondentų atsakymų pasiskirstymą pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį mokyklose, visų trijų respondentų grupių atsakymų pasiskirstymo dažnumas iš esmės atkartoja bendrą polinkį.

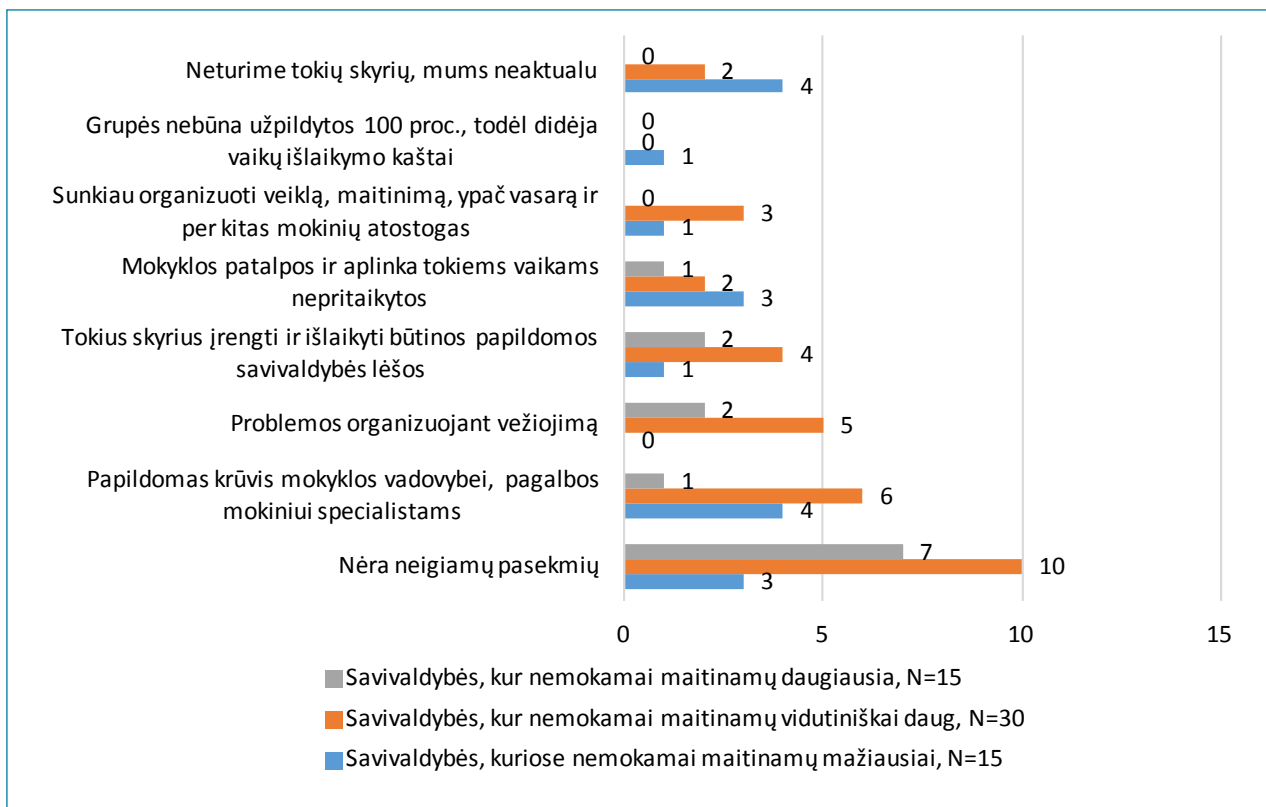
15 pav.

Respondentų nurodytos neigiamos ikimokyklinio ugdymo skyrių ir grupių kūrimo bendrojo ugdymo mokyklose pasekmės apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)⁷

16 pav.

Respondentų nurodytos neigiamos ikimokyklinio ugdymo skyrių ir grupių kūrimo bendrojo ugdymo mokyklose pasekmės pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)⁸

⁷ Aštuoni respondentai į klausimą apie neigiamas ikimokyklinio ugdymo skyrių ar grupių steigimo pasekmes neatsakė.

⁸ Aštuoni respondentai į klausimą apie neigiamas ikimokyklinio ugdymo skyrių ar grupių steigimo pasekmes neatsakė.

Vertinant savivaldybes pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį (netiesiogiai šis rodiklis rodo socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikų, paplitimą savivaldybėje) (16 pav.), labiausiai domina respondentų, atstovaujančių savivaldybėms, kuriose nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių yra daugiausia, nuomonė. Pažymėtina, kad beveik pusė šios respondentų grupės nurodė, jog jokių neigiamų pasekmių nemato, ir tik vienas respondentas, atsakydamas į šį klausimą, nurodė, kad ikimokyklinio ugdymo skyrių ar grupių steigimas yra papildomas krūvis ugdymo įstaigos vadovybei ir pagalbos mokiniui specialistams.

Pirmojo tyrimo uždavinio sprendimas užbaigtas analizuojant ikimokyklinio amžiaus vaikų vežiojamą. Būtina pažymėti, kad ikimokyklinio ugdymo įstaigose, bendrojo ugdymo mokyklose veikiančiose ikimokyklinio ugdymo skyriuose ir grupėse ugdomų vaikų ugdymo įstaigų savininkai neįpareigoti vežioti vaikus nuo namų iki ugdymo įstaigos. Kita vertus, jei ikimokyklinukas gyvena kaime ir lanko ten pat veikiančią ugdymo įstaigą, atstumas nuo jo tėvų namų iki ugdymo įstaigos gali būti reikšmingas. Šiame kontekste galima atsimiti Valstybės kontrolės 2020 m. analizę, kurioje atkreiptas dėmesys, kad nevežiojant vaikų ar kitaip neorganizuojant ugdymo pagal ikimokyklinio ugdymo programas, nėra galimybės užtikrinti ikimokyklinio ugdymo prieinamumo visiems Lietuvoje gyvenantiems ikimokyklinio amžiaus vaikams.

Todėl pradžioje domėtasi, ar respondento savivaldybėje yra ugdymo įstaigos transportu vežiojamų ikimokyklinukų. Surinkti duomenys rodo, kad vežiojamų ikimokyklinio amžiaus vaikų yra, apskritai imant, 38-iose, t. y. dviejuose trečdaliuose, šalies savivaldybių. Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį, vežiojamų ikimokyklinukų, respondentų teigimu, buvo 9-iose savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia (N=15); 22 savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis vidutinė (N=31), ir 7-iose savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis didžiausia (N=14). Tyrimo metu iš viso šalyje buvo vežiojami 1 179 ikimokyklinukai, iš jų 407 vaikai iš 9 savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, 579 ikimokyklinukai vežiojami 22 savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis vidutinė, ir 193 ikimokyklinukai vežiojami 7 savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis didžiausia.

Vertinant pagal nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį savivaldybėje, iš 15 savivaldybių, kuriose nemokamai maitinamų mokinių dalis mažiausia, 3 savivaldybėse yra iš viso vežiojami 38 ikimokyklinukai. Iš 30 savivaldybių, kuriose nemokamai maitinamų mokinių dalis vidutinė, 21 savivaldybėje yra vežiojami 587 ikimokyklinukai. Iš 15 savivaldybių, kuriose nemokamai maitinamų mokinių didžiausia dalis, 14-oje savivaldybių vežiojami 554 ikimokyklinukai.

Taip pat domėtasi, ar respondento savivaldybėje yra ugdymo įstaigos transportu vežiojamų specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP) ikimokyklinukų. Surinkti duomenys rodo, kad vežiojamų ikimokyklinio amžiaus SUP vaikų yra, apskritai imant, 36-iose, t. y. beveik dviejuose trečdaliuose, šalies savivaldybių. Vertinant pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį, vežiojamų ikimokyklinukų, respondentų teigimu, buvo 10-yje savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia (N=15); 19-oje savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis vidutinė (N=31), ir 7-iose savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis didžiausia (N=14). Tyrimo metu iš viso šalyje buvo vežiojami 279 pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomi SUP vaikai, iš jų 81 SUP vaikas iš 10 savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, 146 SUP ikimokyklinukai vežiojami 19-oje savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis vidutinė, ir 52 ikimokyklinukai vežiojami 7 savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis didžiausia.

Vertinant pagal nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį, iš savivaldybių, kur nemokamai maitinamų mokinių dalis mažiausia, 7 savivaldybėse iš 15-os yra iš viso vežiojami 35 SUP ikimokyklinukai, iš savivaldybių, kuriose nemokamai maitinamų mokinių dalis

vidutinė, 17 savivaldybių yra vežiojami 160 SUP ikimokyklinukų, o savivaldybėse, kur nemokamai maitinamų mokinių didžiausia dalis, iš 15 savivaldybių 12-oje iš viso vežiojami 84 SUP ikimokyklinukai.

Ikimokyklinukų vežiojimo tema užbaigta paklausiant respondentų, ar jų atstovaujamoje savivaldybėje yra parengta ir patvirtinta kokia nors SUP vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ugdymo programas, vežiojimo tvarka. Apskritai imant, 35 savivaldybėse tokios patvirtintos vežiojimo tvarkos nėra, 16 savivaldybių yra parengta ir patvirtinta tik bendra mokinių vežiojimo tvarka, 4 respondentai nurodė, kad tokią ikimokyklinukų vežiojimo tvarką yra pasitvirtinę, o 5 savivaldybėse vadovaujamosi vežiojimą organizuojančių ugdymo įstaigų parengtomis ir patvirtintomis tvarkomis.

Apibendrinant pirmojo tyrimo uždavinio sprendimą galima teigti, kad tik mažumoje šalies savivaldybių atliekama su ikimokykliniu ugdymu susijusių savivaldybės gyventojų lūkesčių ir poreikių analizė. Paprastai tai įvyksta organizavus savivaldybės gyventojų pasitenkinimo viešosiomis paslaugomis tyrimą. Specialių gyventojų apklausų neatliekančiose savivaldybėse dažniausiai apie gyventojų su ikimokykliniu ugdymu susijusius lūkesčius sprendžiama tik pagal jų pateiktų prašymų gauti ikimokyklinio ugdymo paslaugas skaičių.

Daugiau nei pusė respondentų nurodė, kad vaikų priėmimą ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programą reglamentuojantys dokumentai jų savivaldybėje keičiami pagal poreikį – paprastai pasikeitus nacionaliniams teisės aktams, pasikeitus situacijai savivaldybėje ir pan. Tiesa, pasikeitimus savivaldybėje registruoja (atlieka savivaldybės gyventojų apklausas) tik nedaugelis savivaldybių, taigi, galima manyti, kad šiose savivaldybėse priėmimo į ugdymo įstaigą dokumentai keičiami tik keičiantis nacionalinio lygmens dokumentams.

Savivaldybės iš esmės naudoja tik du informavimo apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo aktualijas savivaldybėje būdus: oficialią savivaldybės interneto svetainę ir ugdymo įstaigų interneto svetaines ir / arba feisbuko paskyras. Visi kiti būdai informuoti gyventojus, taip pat ir jauniems tėvams aktualiausi socialiniai tinklai (visų pirma, savivaldybės administracijos švietimo padalinio paskyros) naudojami daug rečiau. Kitaip tariant, savivaldybių administracijų švietimo padalinių darbuotojai pasilieka sau teisę savivaldybės interneto svetainėje skelbti pagrindinius savivaldybėje priimtus dokumentus, o aktyvesnį bendravimą su savivaldybės teritorijoje gyvenančiais asmenimis iš esmės perduoda ugdymo įstaigų žiniai.

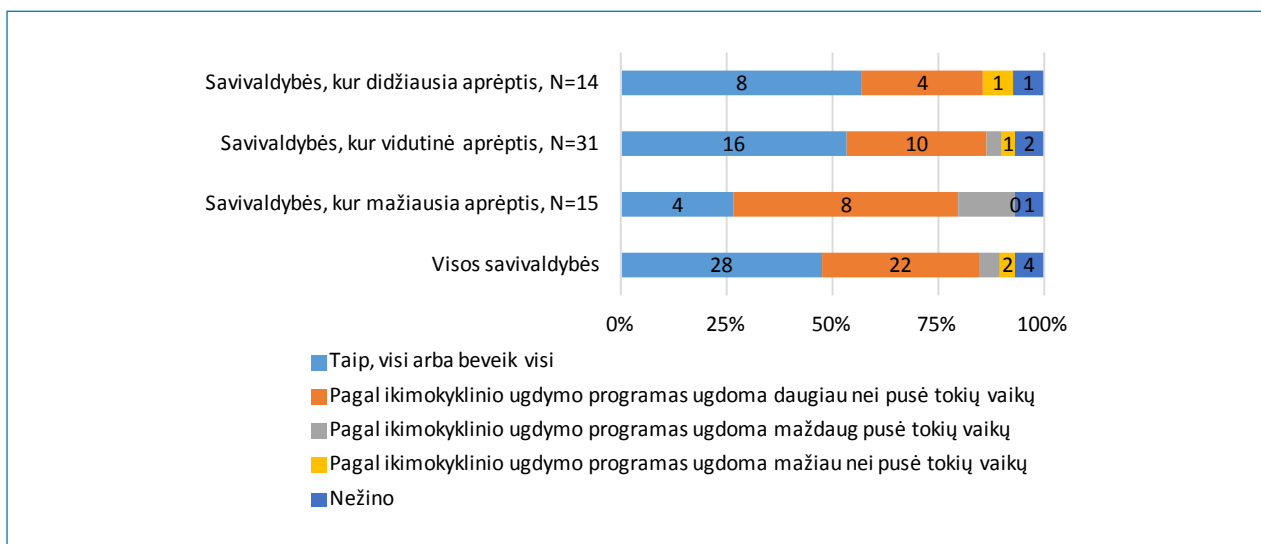
Nors ikimokyklinio ugdymo įstaigose, bendrojo ugdymo mokyklose veikiančiose ikimokyklinio ugdymo skyriuose ir grupėse ugdomų vaikų ugdymo įstaigų steigėjai neįpareigoti vežioti nuo namų iki ugdymo įstaigos, ikimokyklinukai jau vežiojami dviejuose trečdaliuose šalies savivaldybių. Maždaug tiek pat savivaldybių į ugdymo įstaigą organizuotai atveža pagal ikimokyklinio ugdymo programą ugdomus specialiujų ugdymosi poreikių vaikus.

Savivaldybių administracijų darbuotojų pastangos į institucinį ikimokyklinį ugdymą įtraukti vaikus iš socialinę riziką patiriančių šeimų

Antrojo tyrimo uždavinio (aiškintis, kaip Lietuvos savivaldybės į institucinį ikimokyklinį ugdymą įtraukia vaikus iš socialinę riziką patiriančių šeimų) sprendimas pradėtas klausiant, ar respondento savivaldybėje gyvena socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių 3–5 metų vaikų. Tik vienos savivaldybės (Neringos) atstovas nurodė, kad jų savivaldybėje nėra tokių šeimų, o dar vienas respondentas į šį klausimą neatsakė. Kitų respondentų atstovaujamos savivaldybėse gyvena socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikų.

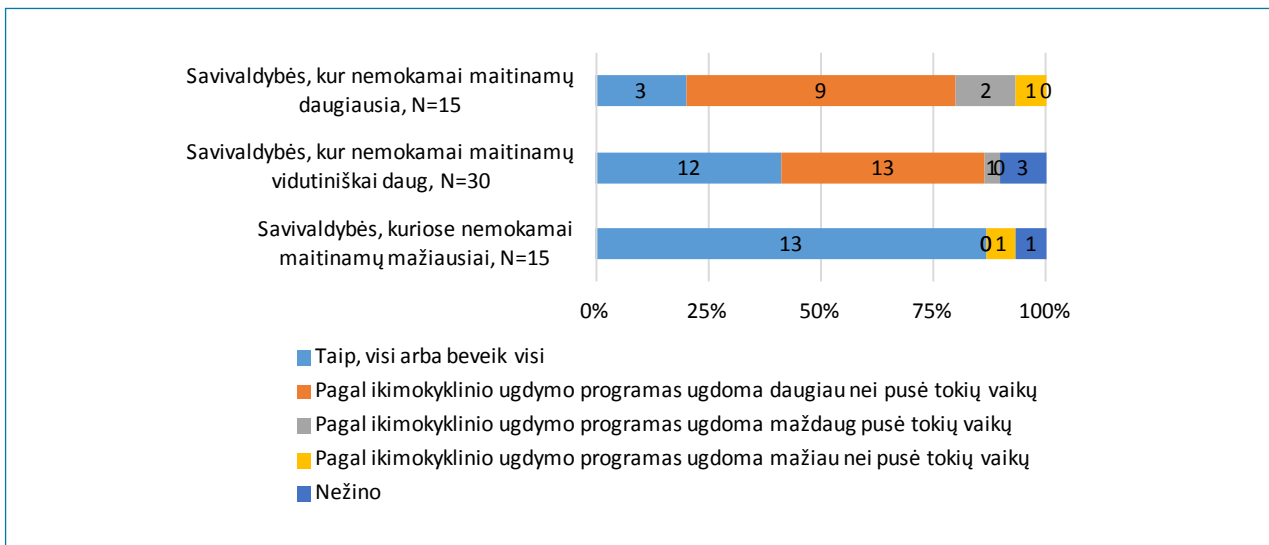
Toliau domėtasi, ar visi respondento savivaldybėje gyvenantys vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų iki privalomo ugdymo yra ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas (nebūtinai paskyrus privalomą ikimokyklinį ugdymą).

17 pav. Pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų dalis apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)⁹

Iš 17 pav. matyti, kad, apskritai paėmus, maždaug pusėje šalies savivaldybių, jų atstovų vertinimu, visi ar beveik visi ikimokyklinio amžiaus vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų lanko ikimokyklinio ugdymo įstaigą, šiek tiek daugiau nei trečdalyje savivaldybių, jų atstovų vertinimu, ikimokyklinio ugdymo įstaigas lanko didesnę pusę ikimokyklinio amžiaus vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų. Europiniuose dokumentuose, Valstybės kontrolės 2020 m. tyrimo ataskaitoje nurodoma, kad ypač svarbu, jog vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų būtų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Todėl tampa itin reikšmingi savivaldybių, kuriose ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, atstovų vertinimai. Tik 4 tokių savivaldybių atstovai nurodė, kad jų savivaldybėje pagal ikimokyklinio ugdymo programą ugdomi visi ar beveik visi vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų, daugiau nei pusės šios savivaldybių grupės atstovų vertinimu, jų savivaldybėje pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomi tik daugiau nei pusė vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų. Taigi, aiškėja, kad savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, dažniausiai tik dalis vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas.

⁹ 1 savivaldybės atstovas į klausimą neatsakė.

Vertinant savivaldybes pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį (netiesiogiai šis rodiklis rodo socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikų, paplitimą savivaldybėje) (18 pav.), labiausiai domina nuomonė respondentų, atstovaujančių savivaldybėms, kuriose nemokamą maitinimą gaunančių bendrojo ugdymo mokyklų mokinių yra daugiausia. Čia irgi akivaizdi ta pati tendencija, kaip ir grupuojant savivaldybes pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį, – savivaldybėse, kur, tikėtina, gyvena daugiausia socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, jų atstovų vertinimu, mažai vaikų iš tokių šeimų ugdoma pagal ikimokyklinio ugdymo programas.

Valstybės kontrolės 2020 m. tyrimo ataskaitoje didelės viltys plečiant ikimokyklinio ugdymo aprėptį, ypač kalbant apie vaikus iš socialinę riziką patiriančių šeimų, buvo sietos su privalomo ikimokyklinio ugdymo skyrimu. Todėl būtina aiškintis, kokiam skaičiui ikimokyklinio amžiaus vaikų šalyje yra skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas. Šią informaciją ugdymo įstaigos privalo įrašyti į Mokinių registrą. Mokinių registro duomenimis, 2019 m. privalomas ikimokyklinis ugdymas buvo skirtas 135 vaikams iš 23 savivaldybių, o 2020 m. sausio–rugsėjo mėn. – 89 vaikams iš 19 savivaldybių (kiekvienais metais tokių vaikų skaičius skaičiuotas atskirai). Klausimas apie vaikų, kuriems jų savivaldybėje buvo skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, skaičių buvo užduotas ir savivaldybių administracijų atstovams. Jų duomenimis, 2019 m. privalomas ikimokyklinis ugdymas buvo skirtas 140 vaikų iš 20 savivaldybių, o 2020 m. sausio–rugsėjo mėn. – 154 vaikams iš 24 savivaldybių. Taigi, šiuo metu Mokinių registras tikrai negali būti visiškai patikimos informacijos šaltiniu švietimo stebėsenai. Pažymėtina, kad, vertinant savivaldybių atstovų informaciją pagal jų savivaldybių ugdymo įstaigose ugdomų ikimokyklinukų dalį, mažiausią ikimokyklinukų dalį turinčiose savivaldybėse 2019 m. iš viso tebuvo tik 4, o 2020 m. – tik 11 vaikų, kuriems buvo paskirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, o daugiausia ikimokyklinukų turinčiose savivaldybėse – atitinkamai 71 ir 67 vaikai.

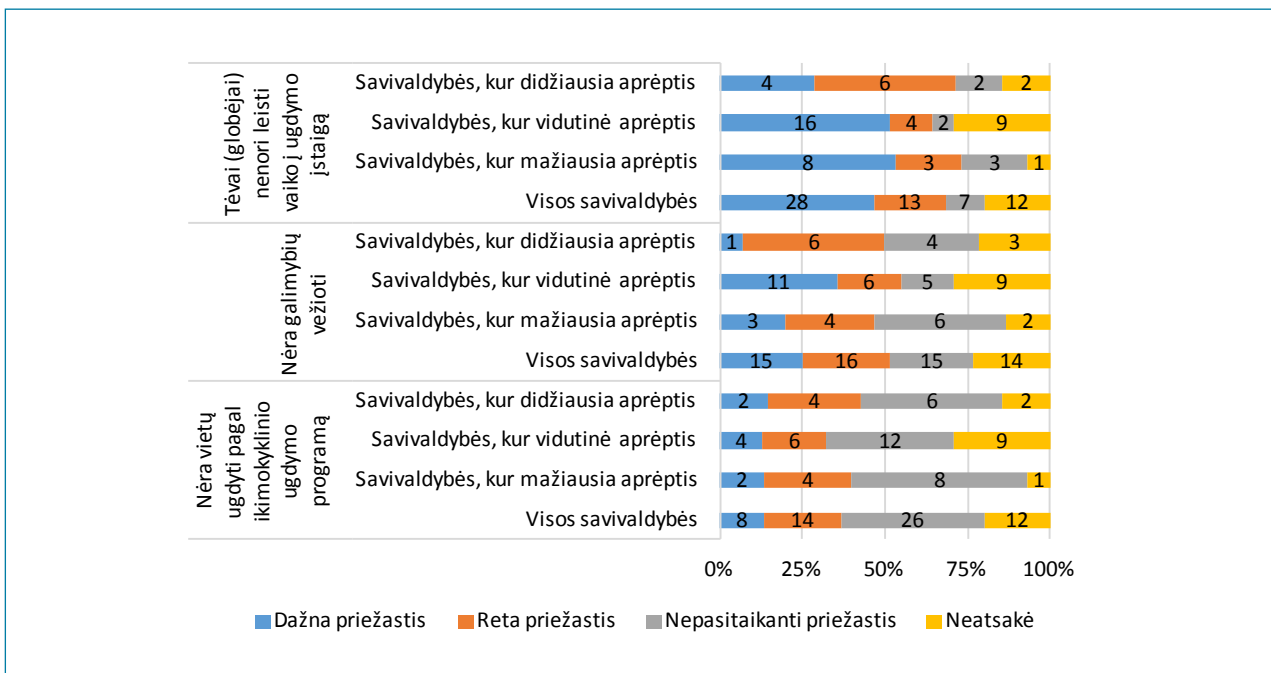
Komentuodami ikimokyklinukus auginančių socialinę riziką patiriančių šeimų padėtį, keli respondentai atkreipė dėmesį, jog dažnai tam, kad tokia šeima savo vaiką leistų į ugdymo įstaigą, nebūtina vaikui skirti privalomą ikimokyklinį ugdymą. Respondentai pažymėjo, kad, jei tokiai šeimai iš tiesų sudaromos tinkamos sąlygos, jei, esant būtinybei, organizuojamas jų vaiko vežiojimas, tėvai (globėjai) retai priešinasi pasiūlymui jų vaikui lankyti ugdymo įstaigą. Todėl, pasak šių mintį išsakyusių

¹⁰ 1 savivaldybės atstovas į klausimą neatsakė.

respondentų, savivaldybėse dirbantys specialistai, gebantys susitarti su socialinę riziką patiriančiomis šeimomis, nesistengia dirbtinai didinti vaikų, kuriems skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, skaičiaus (savivaldybių specialistai taip stengiasi išvengti bereikalingų biurokratiškas procedūrų), nors valstybinio audito 2020 m. tyrimo ataskaitoje ir įrašytas įpareigojimas ŠMSM iki 2023 m. tokių vaikų skaičių padidinti iki 500. Tokios dažnai pasitaikančios socialinę riziką patiriančių šeimų nuostatos gali iš dalies paaiškinti ir kol kas nedidelį privalomo ikimokyklinio ugdymo skyrimo atvejų skaičių. Kita vertus, tokia situacija tik didina socialinių darbuotojų ir pedagogų atsakomybę neužmiršti pasiūlyti socialinę riziką patiriančioms šeimoms pasinaudoti ikimokyklinio ugdymo paslaugomis ir sudaryti jiems visas būtinas sąlygas.

Respondentų klausta: jei ne visi jų savivaldybėje gyvenantys vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas, tai dėl kokių priežasčių? Respondentams atsakyti buvo paliktos dvi galimybės. Viena vertus, respondentai įvertino 4 iš anksto tyrimo autoriaus suformuluotas galimas priežastis, kodėl vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų nelanko ugdymo įstaigų, be to, respondentams atsakant į atvirą klausimą, buvo palikta galimybė papildyti nelankymo priežasčių sąrašą.

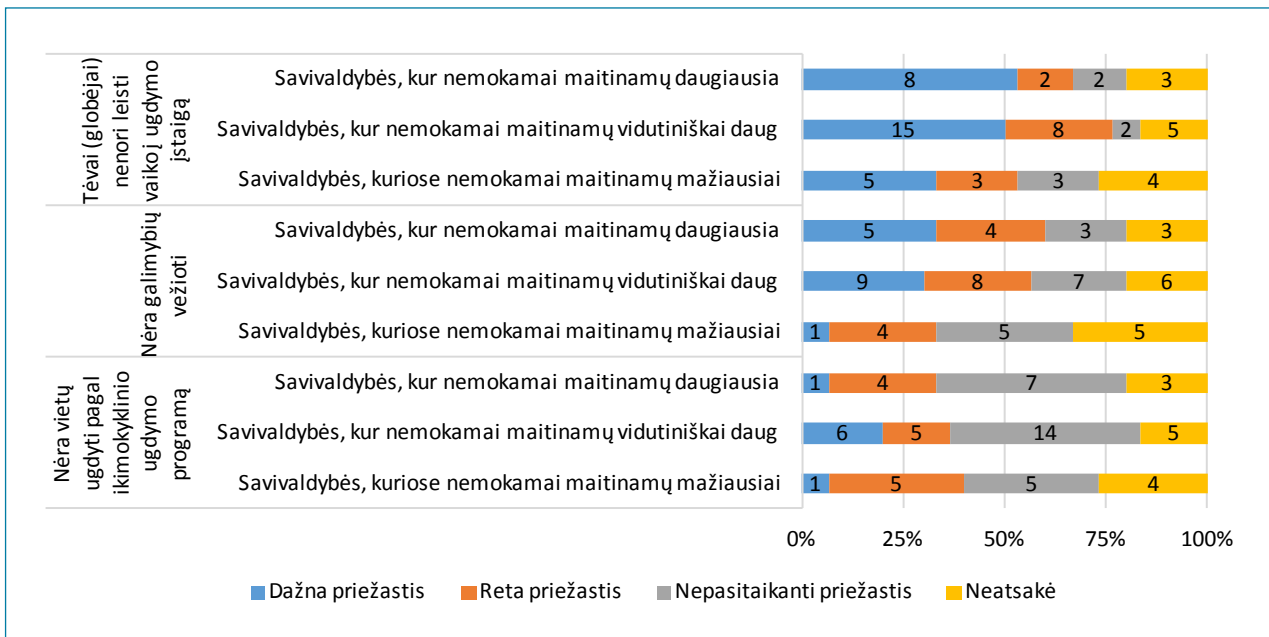
19 pav. Priežasčių, kodėl vaikas iš socialinę riziką patiriančios šeimos nelanko ikimokyklinio ugdymo įstaigos, įvertinimas apskritai ir pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį savivaldybėje (respondentų skaičius)

Apibendrinus rezultatus paaiškėjo, kad kaip nors vertinti galima tik tris ugdymo įstaigos nelankymo priežastis. Vertinant ketvirtąją priežastį „vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų ikimokyklinio ugdymo įstaigos nenori priimti“ respondentai teigino arba apskritai nevertino, arba vertindami pasirinko atsakymą „tai – praktiškai nepasitaikanti priežastis“. Apibendrinant kitų nelankymo priežasčių įvertinimą, apskritai paėmus (19 pav.), matyti, kad respondentai pagrindine priežastimi, kodėl socialinę riziką patiriančios šeimos ne visada noriai leidžia savo ikimokyklinio amžiaus vaikus į ugdymo įstaigą, laiko pačių tėvų (globėjų) nenorą. Pažymėtina, kad šią priežastį kaip dažną nurodė daugiau nei pusė respondentų iš savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia. Tyrinėjant respondentų atsakymus matyti, kad tėvai (globėjai) neleidžia savo vaikų į

ikimokyklinio ugdymo įstaigą tada, kai jiems tai ekonomiškai apsimoka; kai šeimoje auga vaikų iki 3 metų amžiaus; kai šeimoje auga SUP vaikas, kurį į ugdymo įstaigą yra sunkiau išleisti. Pažymėtina, kad, respondentų teigimu, socialinę riziką patiriančios šeimos labai kritiškai vertina galimybę leisti savo vaikus į bendrojo ugdymo mokyklose veikiančius ikimokyklinio ugdymo skyrius ir grupes, kurios dirba tik 4 val. per dieną, nes tada tėvai negali ieškoti visaverčio, visą darbo dieną trunkančio darbo. Iš respondentų vertintų teiginių antra pagal svarbą priežastimi galima laikyti sąlygų vežioti tokius vaikus neužtikrinimą.

20 pav. Priežasčių, kodėl vaikas iš socialinę riziką patiriančios šeimos nelanko ikimokyklinio ugdymo įstaigos, įvertinimas pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį savivaldybėje (respondentų skaičius)

Vertinant savivaldybes pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį (netiesiogiai šis rodiklis rodo socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikų, paplitimą savivaldybėje) (20 pav.), išlieka ta pati ugdymo įstaigų nelankymo priežasčių hierarchija – svarbiausia priežastimi laikytinas tėvų (globėjų) nenoras leisti vaiką į ugdymo įstaigą, antra priežastimi – ugdymo įstaigos (savivaldybės) negebėjimas vaikui užtikrinti vežiojamą į ugdymo įstaigą. Abiem atvejais respondentai, atstovaujantys savivaldybėms, kuriose didžiausia dalis nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklos mokinių, dažniausiai nurodė, kad šios priežastys yra dažnos, vertinant ugdymo įstaigos nelankymą.

Apibendrinant respondentų atsakymus į atvirą klausimą, kai jie galėjo įrašyti kitas priežastis, kodėl jų savivaldybėje vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų nelanko ugdymo įstaigos, matyti, kad tokių kitų, be išvardytų, priežasčių nurodymas respondentams nebuvo lengvas uždavinys – net 36 respondentai į šį klausimą neatsakė. 11 respondentų pakartojo teiginį, kad savivaldybės negali užtikrinti tokių vaikų vežiojamą, o patiems tėvams sunku atvežti vaiką; 9 respondentai nurodė, kad tėvai iš socialinę riziką patiriančių šeimų paprastai stengiasi savo vaiką leisti į ugdymo įstaigą tik nuo 3 metų, o jaunesnius augina namuose; 3 respondentai nurodė, kad tėvai stengiasi į ugdymo įstaigą neleisti sunkesnę negalią turinčių vaikų, kuriems būtina sudėtingesnė slauga; 1 respondentas nurodė, kad savivaldybė neturi lėšų tokiems vaikams vežioti ir su šiuo vežiojimu susijusiems naujiems etatams steigti.

Apibendrinant antrojo tyrimo uždavinio sprendimą galima teigti, kad faktiškai kiekvienoje šalies savivaldybėje gyvena socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus. Bet savivaldybės skiriasi pagal tai, kuri dalis socialinę riziką patiriančių šeimų leidžia savo vaikus ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Iš respondentų atsakymų galima manyti, kad savivaldybėse, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, jų atstovų vertinimu, nepakankama dalis vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas. Lygiai tokia pati tendencija akivaizdi vertinant savivaldybes pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokinių dalį – savivaldybėse, kur, tikėtina, socialinę riziką patiriančiose šeimose daugiausia auklėjama ikimokyklinio amžiaus vaikų, jų atstovų vertinimu, nepakankama dalis vaikų iš tokių šeimų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas.

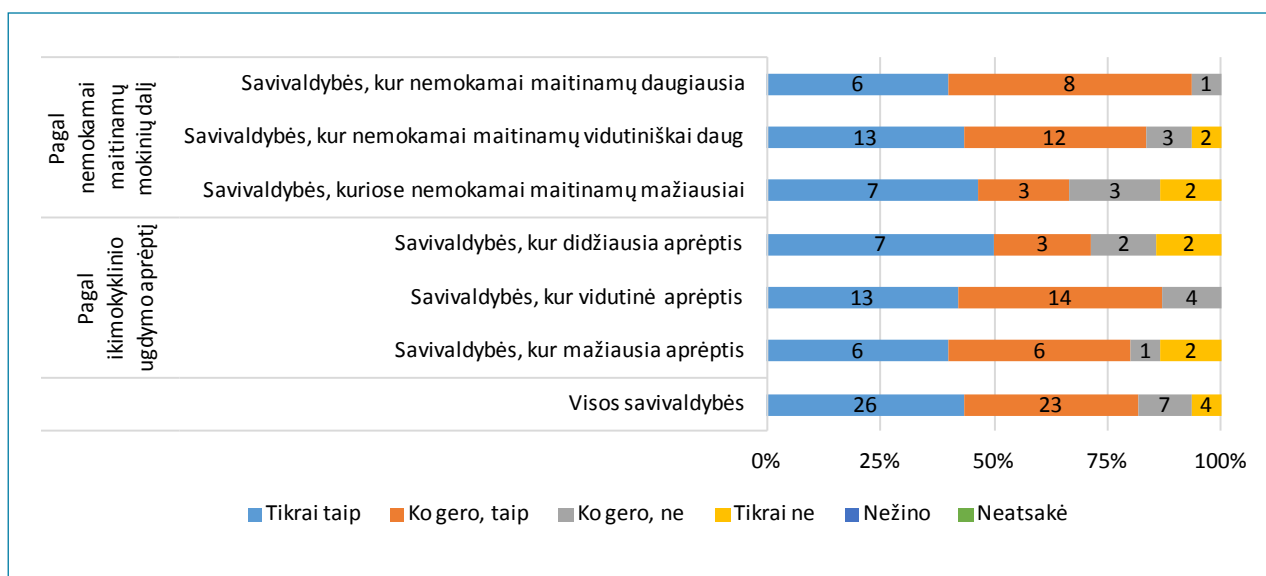
Aiškėja, kad ugdymo įstaigų pildomas Mokinių registras neteikia operatyvios ir tikslios informacijos apie vaikus, kuriems skirtas privalomas ikimokyklinis ugdymas, skaičių. Kita vertus, kai kurie respondentai išreiškė nuomonę, kad privalomo ikimokyklinio ugdymo skyrimas negali būti savitiksliis. Svarbiausias tikslas – kad vaikas iš socialinę riziką patiriančios šeimos lankytų ikimokyklinio ugdymo įstaigą. Patirtis rodo, kad šiam tikslui pasiekti dažnai užtenka, jog socialiniai darbuotojai ir pedagogai įsigilintų į socialinę riziką patiriančios šeimos problemas ir pasiūlytų šeimą tenkinantį sprendimą. Tada jau nebereikia tokios šeimos vaikams skirti privalomo ikimokyklinio ugdymo. Kita vertus, tokiam socialinę riziką patiriančių šeimą tenkinančiam sprendimui, kaip teigė respondentai, socialiniai darbuotojai ir pedagogai privalo turėti tam tikrą lėšų kiekį (pvz., vaikų vežiojimui organizuoti).

Ikimokyklinio ugdymo situacijos savo savivaldybėje įsivertinimas

2019 m. gegužės 22 d. ES Tarybos paskelbtoje rekomendacijoje „Dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų“ valstybėms narėms buvo rekomenduota siekti užtikrinti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos būtų prieinamos, įperkamos ir įtraukios. Tuo tikslu rekomendacijoje buvo suformuluotos konkrečios, pamatuojamos priemonės ir tikslai, kurie kiekvienoje valstybėje padėtų pasiekti, kad ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros paslaugos iš tiesų būtų prieinamos, įperkamos ir įtraukios. Sprendžiant trečiąjį tyrimo uždavinį (sudaryti galimybę Lietuvos savivaldybių atstovams pateikti apibendrintus ikimokyklinio ugdymo būklės savo savivaldybėje įvertinimus), iš šių rekomenduotų priemonių ir tikslų tyrėjo buvo atrinkti devyni tikslai, kurių galima siekti savivaldybės lygmeniu, ir per šių tikslų įvertinimą respondentams buvo pasiūlyta įvertinti situaciją savo savivaldybėje.

Respondentams pirmiausia pasiūlyta įvertinti teiginį „Mūsų savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo paslaugas teikiančiose įstaigose sukurtas pakankamas / reikiamas vietų skaičius“.

21 pav. Ikimokyklinio ugdymo pasiūlos savivaldybėje įvertinimas (respondentų skaičius)

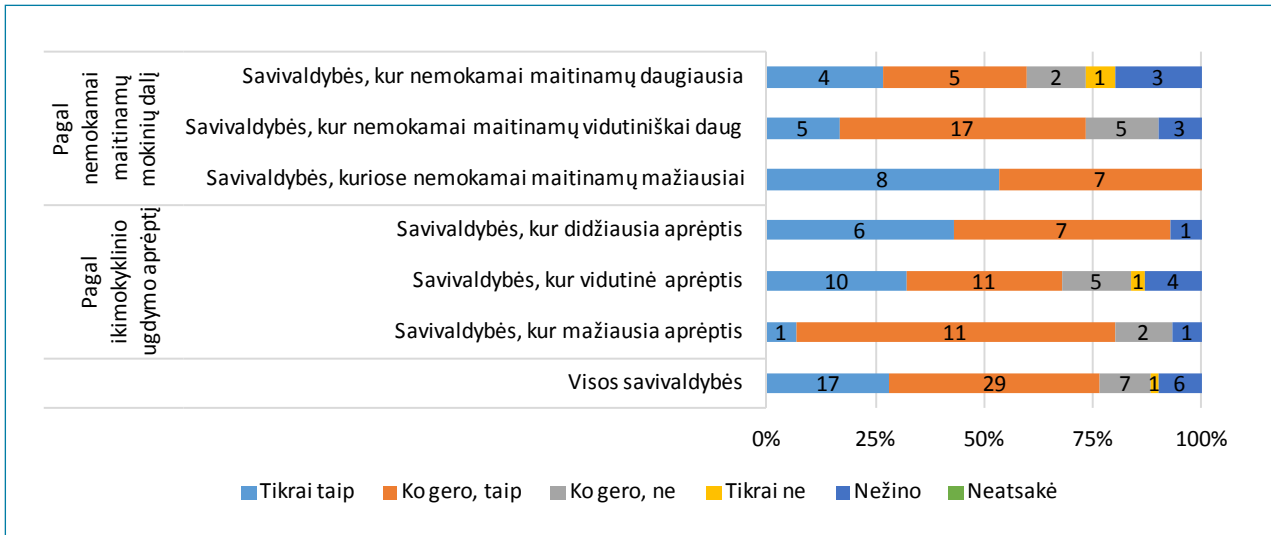

Vertinant pragmatiškai, pakankamas vietų ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programą skaičius gali būti sukurtas tik tada, kai arba visi savivaldybėje gyvenantys ikimokyklinio amžiaus vaikai lanko kokią nors ugdymo įstaigą, arba visiems savivaldybėje gyvenantiems, bet ugdymo įstaigos nelankantiems ikimokyklinukams yra parengtos vietos, bet šio amžiaus vaiko tėvai tokia galimybe nesinaudoja, todėl šios vietos taip ir lieka neužimtoms. Visais kitais atvejais vertinimui pateiktas teiginys skamba kiek provokuojamai. Iš 21 pav. matyti, kad, apskritai imant, beveik pusės šalies savivaldybių respondentai nurodė visiškai pritarantys šiam teiginiui, o dar daugiau nei trečdalis savivaldybių atstovai teiginiui pritarė iš dalies. Teiginiui nepritarė tik 11 savivaldybių atstovai. Galima manyti, kad respondentai, vertindami teiginį, įvertino ne visų savivaldybėje gyvenančių ikimokyklinio amžiaus vaikų galimybę savo savivaldybėje ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą, o, ko gero, savivaldybės galimybę patenkinti visų tėvų prašymus priimti jų vaiką į ugdymo įstaigą. Pažymėtina,

kad respondentai, atstovaujantys savivaldybėms, kur ikimokyklinio ugdymo aprėptis mažiausia, ir kur, tikėtina, daugiausia socialinę riziką patiriančių šeimų, auginančių ikimokyklinio amžiaus vaikus, dažniausiai irgi neįžvelgia problemų dėl vietų ugdymo įstaigose.

Kitas respondentams vertinti pateiktas teiginys buvo „Mūsų savivaldybėje sukurta tėvų (globėjų) paramos sistema, skatinanti juos leisti vaikus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programas“.

22 pav. Tėvų paramos sistemos savivaldybėje įvertinimas (respondentų skaičius)

Tėvų (globėjų) paramos sistemos, įgalinančios leisti vaikus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programas, itin svarbios ir būtinos nepasiturinčioms šeimoms ir socialinę riziką patiriančioms šeimoms. Tai nurodo ir ES dokumentai. Kita vertus, savivaldybei tai dažnai yra nemenkas iššūkis, nes tokios paramos sistemos kūrimas susijęs su papildomų finansinių išteklių pritraukimu. Kad tokia tėvų (globėjų) paramos sistema efektyviai veiktų, būtina nuolat tirti savivaldybės gyventojų poreikius ir, tiems poreikiams kintant, keisti ir tėvų (globėjų) paramos sistemos veikimo sąlygas ir reikalavimus. Iš 22 pav. matyti, kad, apskritai imant, trijų ketvirtadalių savivaldybių atstovų vertinimu, jiems visiškai arba iš dalies tinka ir patinka jų savivaldybėje veikianči tėvų (globėjų) paramos, leidžiant vaiką ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą, sistema. Ir visai nesvarbu, kad dažnoje šalies savivaldybėje apie gyventojų poreikius sprendžiama tik iš prašymų priimti vaiką į ugdymo įstaigą skaičius, ar kad dažnoje savivaldybėje nesistengiama dažnai keisti vaikų priėmimo ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą nuostatų. Savivaldybių, kur mažiausia ikimokyklinio ugdymo aprėptis, atstovai dažniausiai pasirenko sprendimą iš dalies pritarti teiginiui; savivaldybių, kuriose didžiausia dalis nemokamai maitinamų mokinių, beveik du trečdaliai respondentų visiškai arba iš dalies pritarė vertintam teiginiui. Bet tada galima klausti: kodėl tose savivaldybėse, jei tėvų (globėjų) paramos tvarka veiksminga, taip nesiseka reikšmingai padidinti ikimokyklinio ugdymo aprėpties?

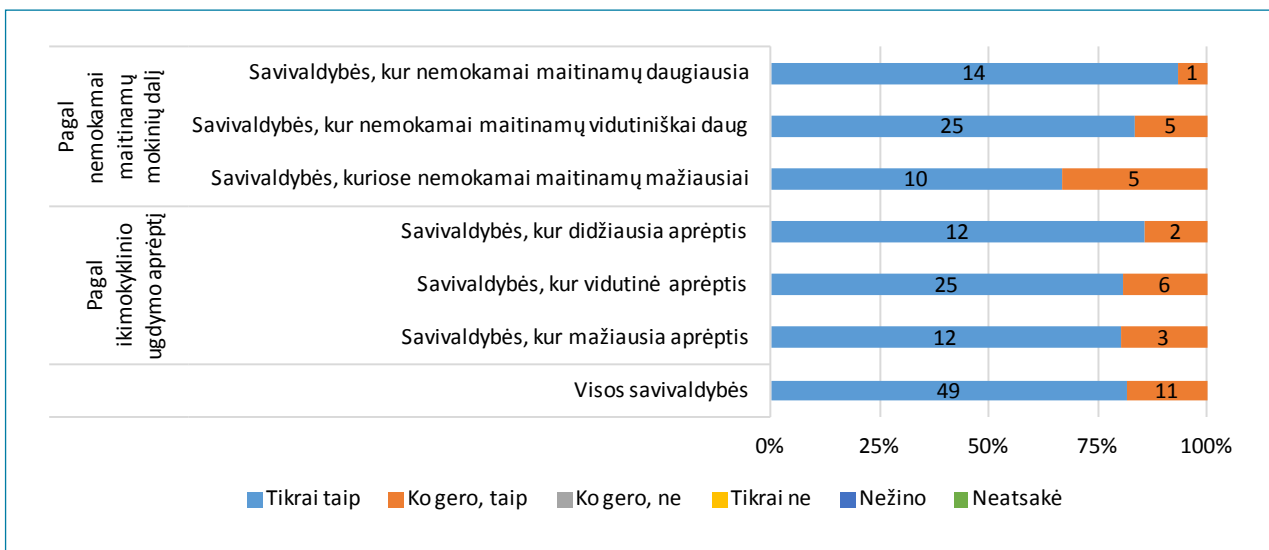
Respondentai vertino ir teiginį „Mūsų savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo paslaugą teikia pakankamą kvalifikaciją įgiję pedagogai“.

Iš 23 pav. matyti, kad respondentų įvertinimas palieka mažai galimybių kokiai nors interpretacijai – faktiškai visais atvejais respondentai manė, kad jų savivaldybėje dirba tikrai pakankamą kvalifikaciją įgiję ikimokyklinio ugdymo specialistai, pačiu blogiausiu atveju respondentai iš dalies pritarė vertintam teiginiui.

Savivaldybių atstovams vertinti buvo pateiktas teiginys „Visų mūsų savivaldybės ugdymo įstaigų parengtos ikimokyklinio ugdymo programos atitinka švietimo ir mokslo ministro patvirtintus ikimokyklinio ugdymo programų kriterijus“.

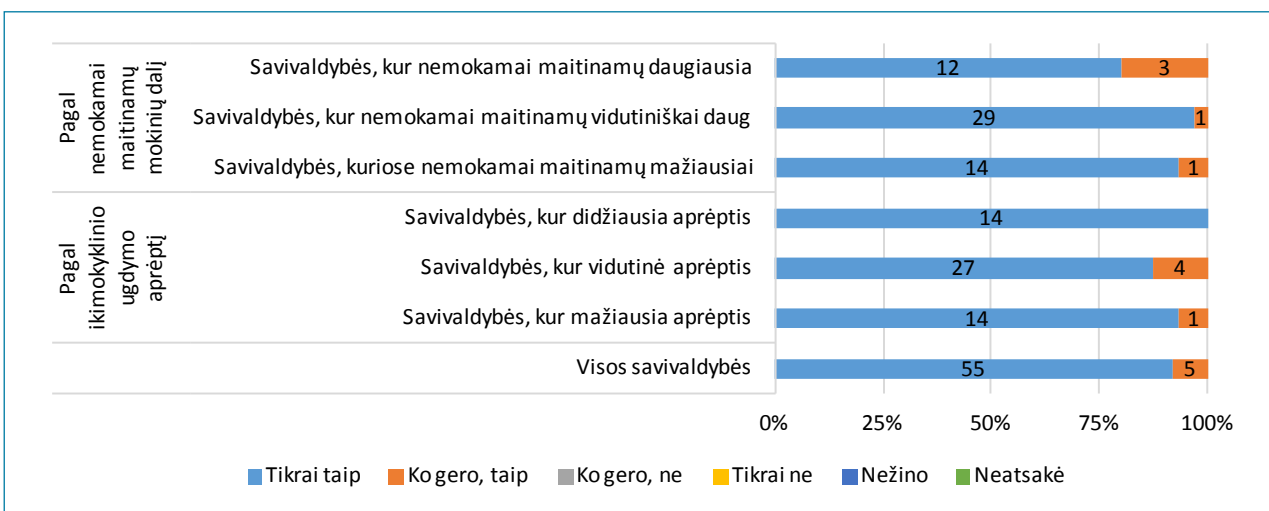
23 pav.

Savivaldybėje dirbančių ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos įvertinimas (respondentų skaičius)

24 pav.

Savivaldybėje teikiamų ikimokyklinio ugdymo programų įvertinimas (respondentų skaičius)

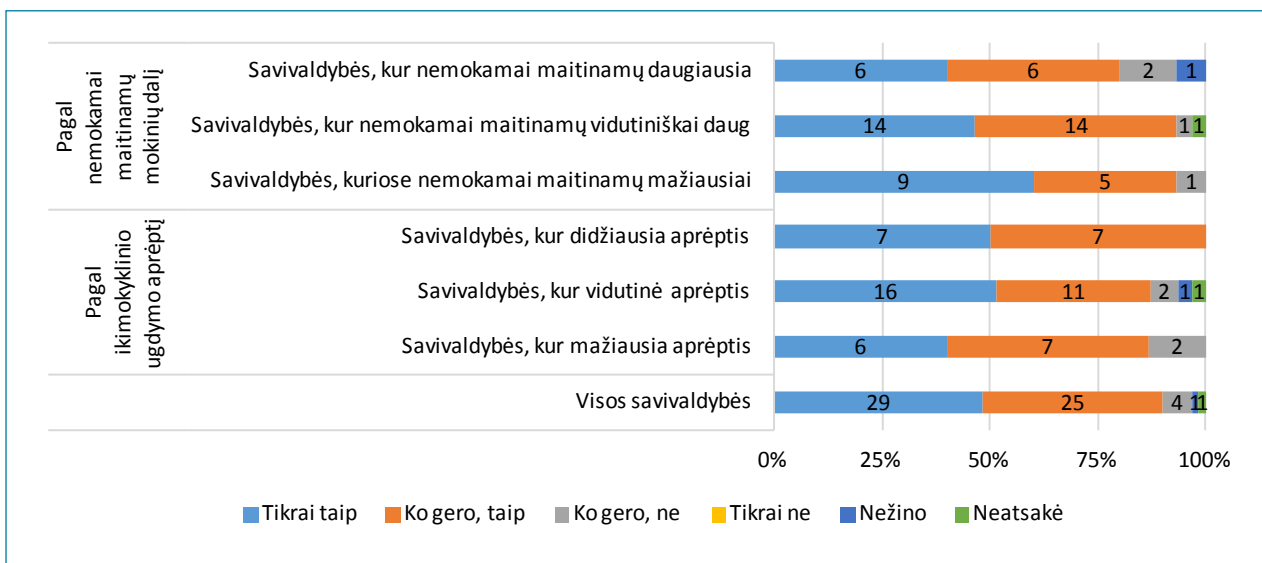
Iš 24 pav. galima daryti išvadą, kad, vertinant savivaldybėje teikiamas ikimokyklinio ugdymo programas, pasikartojė situacija su ikimokyklinio ugdymo pedagogų kvalifikacijos vertinimu: dauguma respondentų be išlygų teiginiui pritarė, o likusieji respondantai teiginiui pritarė su išlygomis.

Savivaldybėse už ikimokyklinio ugdymo plėtrą atsakingi asmenys įvertino teiginį „Mūsų savivaldybėje yra tiriama ikimokyklinio ugdymo paslaugų poreikis“.

Iš 25 pav. matyti, kad, vertinant šį teiginį, vertinimo skalė plėtėsi, nors ne mažiau kaip 90 proc. visoms respondentų grupėms atstovaujančių respondentų visiškai arba iš dalies pritarė vertintam teiginiui. Ir visai nesvarbu, kad, atsakinėdami į tos pačios anketos klausimus, tie patys respondantai dažniausiai nurodė, kad jokių savivaldybės gyventojų apklausų neatlieka, o jei ir tiriama, tai nebūtinai reguliariai. Juk iš tiesų kokią nors 2014 m. atliktą savivaldybės gyventojų nuomonės tyrimą po šešerių metų sunku laikyti tai savivaldybei vis dar aktuali. Tiesa, gali būti, kad ikimokyklinio ugdymo paslaugų poreikio analize respondantai palaikė ugdymo įstaigose nuolat atliekamas tėvų, jau vedančių vaikus į ugdymo įstaigą, apklausas dėl įstaigos darbo laiko, dėl maitinimo kokybės ar panašių klausimų. Bet tokios tėvų apklausos, nors ir daug lengviau organizuojamos, tikrai negali atstoti visaverčių, aiškiai sunkiau ir brangiau organizuojamų visus savivaldybės gyventojus įtraukiančių apklausų.

25 pav.

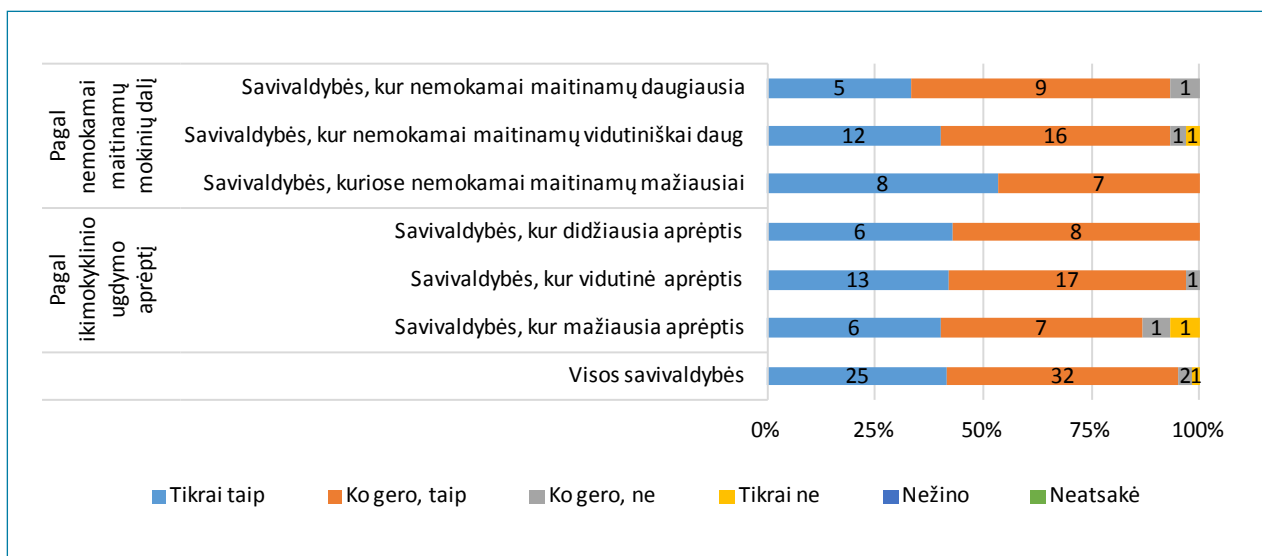
Ikimokyklinio ugdymo paslaugų savivaldybėje poreikio analizavimo įvertinimas (respondentų skaičius)

Respondentų vertinimui pateiktas teiginys „Mūsų savivaldybėje yra renkama ir analizuojama visa reikalinga informacija apie ikimokyklinio ugdymo būklę“. Niekas netrukdė respondentams manyti, kad jie prisideda teikiant ir analizuojant ugdymo įstaigų kasmetinę statistinę informaciją Švietimo valdymo informacinei sistemai (toliau – ŠVIS). Iš tiesių kasmet kiekviena pagal ikimokyklinio ugdymo programas dirbanti ugdymo įstaiga pateikia daug statistinės informacijos apie ugdomus vaikus, su tais vaikais dirbančius pedagoginius ir nepedagoginius darbuotojus, ugdymo aplinkos kokybę.

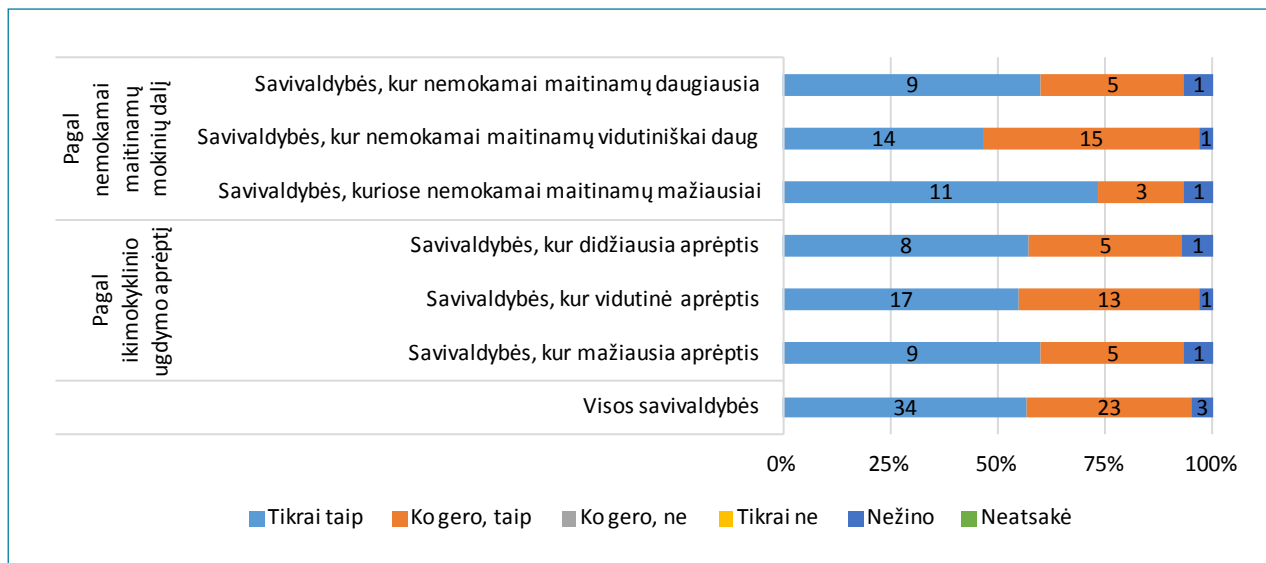
26 pav.

Renkamos ir analizuojamos informacijos apie ikimokyklinį ugdymą savivaldybėje išsamumo įvertinimas (respondentų skaičius)

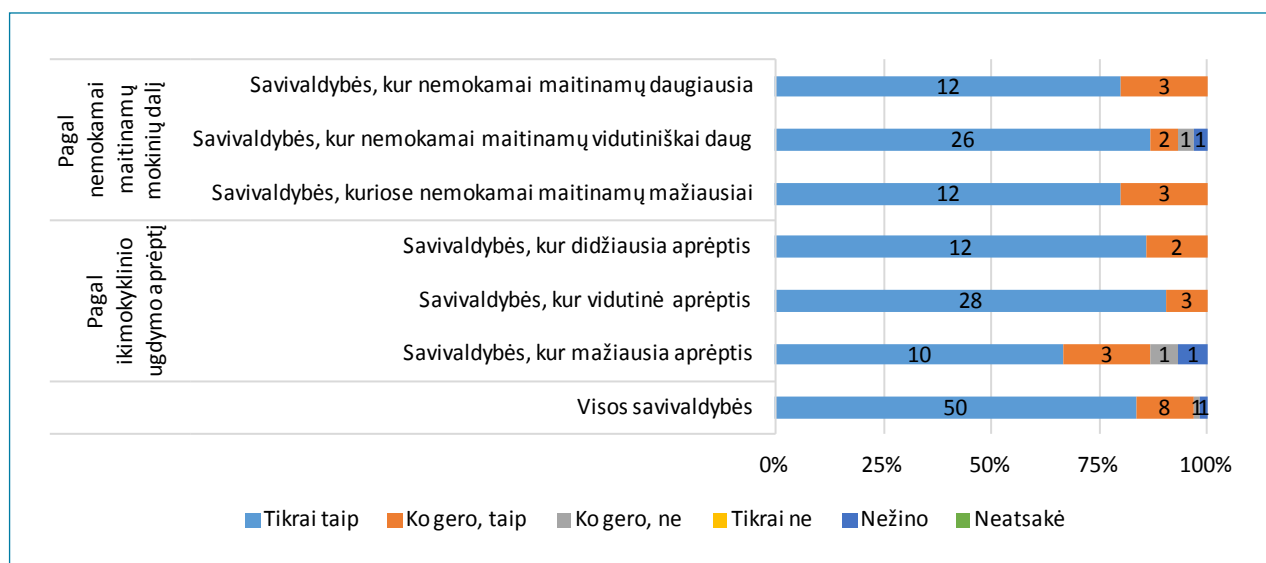
Iš 26 pav. matyti, kad teiginį apie tai, jog respondento savivaldybėje yra renkama ir analizuojama visa reikalinga informacija apie ikimokyklinio ugdymo būklę visiškai arba iš dalies visais atvejais patvirtino ne mažiau kaip 90 proc. kiekvienai grupei priklausančių respondentų. Bet kokiu atveju toks respondentų vertinimas parodo, kad jiems iki šiol profesinėms priedermėms atlikti paprastai užtenka per ŠVIS surenkamos statistinės informacijos.

Tyrimo metu respondentai įvertino teiginį „Mūsų savivaldybės gyventojai lengvai gali gauti visą reikiamą informaciją apie ikimokyklinio ugdymo pasiūlą“.

Iš 27 pav. matyti, kad respondentai itin gerai vertina įvairios aktualios savivaldybės lygmens informacijos pasiekiamumą: teiginiui visiškai ar iš dalies pritarė daugiau nei 90 proc. visų respondentų. Likusieji respondentai pasirinko atsakymą „Nežinau, sunku pasakyti“. Tie patys respondentai to paties tyrimo metu atsakė į atvirą klausimą (reikėjo patiems įrašyti atsakymą), kokiais būdais savivaldybėje yra platinama savivaldybės gyventojams svarbi informacija apie ikimokyklinį ugdymą. Iš respondentų atsakymų į šį atvirą klausimą paaiškėjo, kad dažniausiai tokių informacijos kanalų tik du: savivaldybės administracijos interneto svetainėje skelbiami oficialūs, paprastai savivaldybės tarybos priimti su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu susiję dokumentai, o visos kitos informacijos apie ikimokyklinį ir priešmokyklinį ugdymą sklaidoma dažniausiai perleidžiama ugdymo įstaigoms ir jų vadovams. Respondentų įvertintas teiginys leidžia manyti, kad juos toks visos informacijos apie ikimokyklinį ugdymą savivaldybėje teikimo būdas visiškai tenkina.

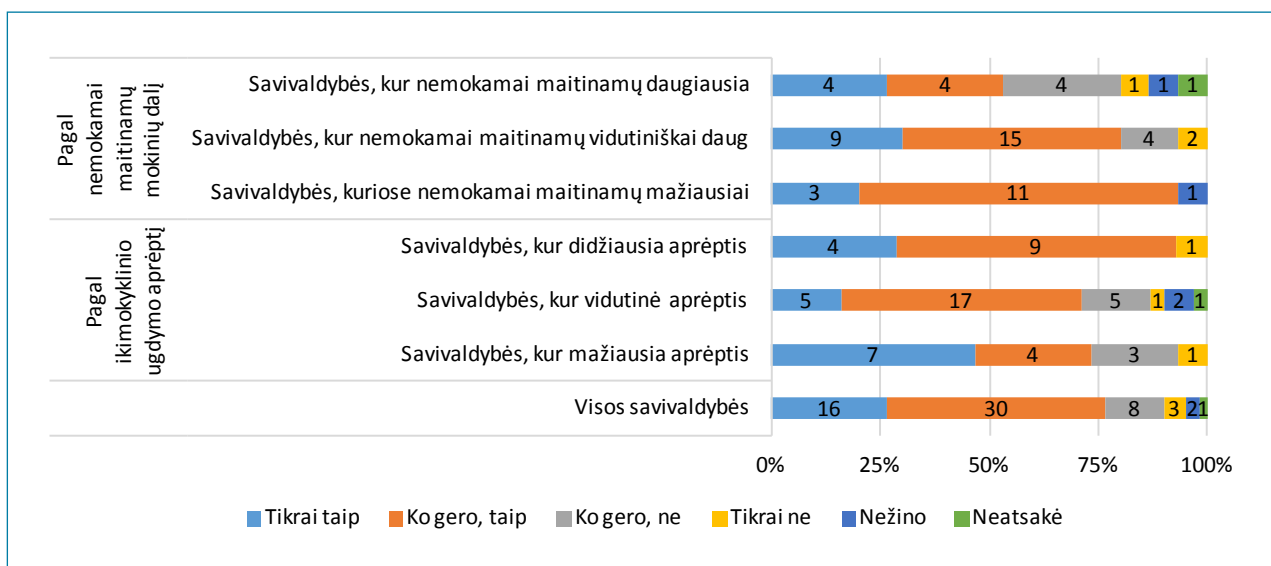
Respondentai vertino ir teiginį apie ugdymo įstaigų vadovų vadybinę kompetenciją „Mūsų savivaldybės ugdymo įstaigų, vykdančių ikimokyklinio ugdymo programas, vadovai yra įgiję pakankamą vadybinę kompetenciją, kad galėtų kvalifikuotai vadovauti įstaigai“.

Iš 28 pav. matyti, kad ugdymo įstaigų vadovų vadybinės kompetencijos vertinamos lygiai taip pat gerai, kaip ir anksčiau respondentų įvertintos ikimokyklinio ugdymo pedagogų kompetencijos ar savivaldybėje teikiamos ikimokyklinio ugdymo programos. Iš respondentų atsakymų buvo galima spręsti, kad respondentai daug ikimokyklinio ugdymo organizavimo ir plėtros funkcijų (pvz., informacinę) faktiškai yra perdavę ugdymo įstaigoms, todėl toks ugdymo įstaigų vadovų vadybinių kompetencijų vertinimas leidžia daryti išvadą, kad, respondentų manymu, kaip tik gerai vertinamos ugdymo įstaigų vadovų vadybinės kompetencijos leidžia siekti didesnės ikimokyklinio ugdymo plėtros šalyje.

Paskutinis respondentų vertintas teiginys buvo „Mūsų savivaldybės ugdymo įstaigos gauna pakankamą finansavimą, kad galėtų teikti kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas“. Šis teiginys, ko gero, buvo vienintelis, kuris tik labai netiesiogiai priklauso nuo paties respondento profesinės veiklos įvertinimo.

29 pav. Finansavimo ikimokykliniam ugdymui pakankamumo įvertinimas (respondentų skaičius)

Iš 29 pav. matyti, kad, apskritai imant, tik maždaug ketvirtadalis respondentų visiškai patenkinti ugdymo įstaigų gaunamu finansavimu, pusė respondentų – iš dalies patenkinti, o kiti respondentai pasirinko kitus keturis galimus šio teiginio įvertinimus. Skirstant savivaldybes į grupes pagal ikimokyklinio ugdymo aprėptį matyti, kad esamu ugdymo įstaigų finansavimu labiausiai patenkinti respondentai, atstovaujantys savivaldybėms, kur ikimokyklinio ugdymo plėtra didžiausia; tarp savivaldybių, kur ikimokyklinio ugdymo plėtra mažiausia, atstovų stebėtinai daug respondentų (bemaž pusė) irgi visiškai patenkinti ugdymo įstaigų finansavimu. Skirstant savivaldybes į grupes pagal nemokamai maitinamų bendrojo ugdymo mokyklų mokinių dalį (netiesiogiai šis rodiklis rodo socialinę riziką patiriančių šeimų, turinčių ikimokyklinio amžiaus vaikų, paplitimą savivaldybėje) matyti, kad visišku pritarimu ar su išlygomis pritarimu vertinamam teiginiui išsiskiria savivaldybių, turinčių mažiausią nemokamai maitinamų mokinių dalį, atstovai. Savivaldybių, kur nemokamai maitinamų mokinių daugiausia, atstovai nėra tokie optimistai – maždaug pusė jų šio teiginio nevertino teigiamai. Gali būti, kad tokia respondentų nuomonė susijusi su papildomų lėšų poreikiu, kai siekiama įtikinti socialinę riziką patiriančias šeimoms leisti savo vaikus ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programas.

Apibendrinant galima teigti, kad trečiojo tyrimo uždavinio sprendimo būdas sukėlė didelių sunkumų respondentams. Viena vertus, kas, jei ne respondentai, geriausiai žino ikimokyklinio ugdymo būklę savo savivaldybėje ir kas kitas galėtų tą situaciją geriau įvertinti? Kita vertus, kaip tik respondentai yra atsakingi, kad ikimokyklinio ugdymo padėtis jų savivaldybėje būtų kuo geresnė, todėl, neigiamai vertindami kurį nors pateiktą teiginį, taip jie visų pirma neigiamai įsivertina savo pačių profesinę veiklą.

Patekę į tokią kognityvinio disonanso situaciją, respondentai dažniausiai pasirinko nevertinti pačio savęs neigiamai. Ir nesvarbu, kad, atsakydami į kitus anketos klausimus, jie nurodydavo kuriuo nors konkrečiu vertinimo aspektu jokių reikšmingų laimėjimų nepasiekę.

Todėl, planuojant tolesnę ikimokyklinio ugdymo plėtrą Lietuvoje, būtina ugdyti už ikimokyklinio ugdymo plėtrą savivaldybėje atsakingų asmenų kritinį mąstymą, jų gebėjimą mokėti iš tiesų įsivertinti savo veiklos rezultatus ir, remiantis tokiu kritiniu įsivertinimu, formuluoti realistinius, įgyvendinamus tolesnės savo veiklos tikslus.

Rekomendacijos

1. Surinkti duomenys parodė, kad dažnai už ikimokyklinio ugdymo plėtrą atsakingas savivaldybės administracijos pareigūnas tiesiogiai ikimokykliniam ugdymui tegali skirti trečdalį ar dar mažiau savo darbo laiko, nes dar yra atsakingas ir už kitokių, nebūtinai su bendruoju ugdymu ar nebūtinai su švietimu apskritai susijusių, problemų sprendimą. Vertinant savivaldybių, kuriose ikimokyklinio ugdymo aprėptis pati mažiausia, grupę, tik tiek laiko ikimokyklinio ugdymo problemoms spręsti gali skirti net daugiau nei pusė šiai savivaldybių grupei priklausančių savivaldybių pareigūnų. Ikimokyklinio ugdymo aprėpties didinimas, ypač tokiose savivaldybėse, susijęs ne tik su veikiančių ugdymo įstaigų kuravimu, bet ir su papildomu kitų sričių specialistų veiklos koordinavimu, kitokia svarbia organizacine veikla. Kadangi ikimokyklinio ugdymo organizavimas yra savivaldybių savarankiška funkcija, būtina skatinti savivaldybių tarybas, pirmiausia tų savivaldybių, kuriose ikimokyklinio ugdymo aprėptis pati mažiausia, už ikimokyklinio ugdymo plėtrą atsakingam savivaldybės administracijos pareigūnui priskirti kuo mažiau tiesiogiai nesusijusių su ikimokykliniu ugdymu veiklų, kad jis galėtų koncentruotis į ikimokyklinio ugdymo aprėpties savivaldybėje didinimą.
2. Savivaldybėse būtina organizuoti veiksmingą ikimokyklinio ugdymo stebėseną ir stebėsenos procesai neturėtų apsiriboti vien tik ugdymo įstaigų kasmet ŠVIS pateikiamos statistikos ir savivaldybės gyventojų prašymų priimti vaikų ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programas skaičiaus analize. Būtina orientuotis į periodinius savivaldybės gyventojų, suinteresuotų ikimokykliniu ugdymu, tyrimus arba bent periodiškai organizuoti savivaldybės gyventojų pasitenkinimo viešosiomis paslaugomis tyrimus.
3. Savivaldybėse atliekamos ikimokyklinio ugdymo stebėsenos rezultatai turėtų lemti ir savivaldybės lygmens dokumentų, aprašančių priėmimo ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programas, tvarką, kaitą, kad, rengiant tokius dokumentus, būtų operatyviai reaguojama į besikeičiančią ikimokyklinio amžiaus vaikus auginančių nepasiturinčių ir (ar) socialinę riziką patiriančių šeimų padėtį.
4. Surinkti tyrimo rezultatai parodė, kad dažnoje savivaldybėje pasirenkami tik du pagrindiniai būdai informuoti savivaldybės gyventojus apie ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo naujoves: oficialioje savivaldybės interneto svetainėje skelbiami savivaldybėje priimti dokumentai, o ugdymo įstaigoms perduodama atsakomybė skelbti visą kitą su ikimokykliniu ugdymu susijusių aktualią informaciją. Retas respondentas nurodė, kad savivaldybė informacijos apie ikimokyklinį ugdymą skleidžia pasitelkia savivaldybės administracijos socialinių tinklų paskyras. Būtina orientuoti savivaldybių administracijas taikyti įvairesnius ir šiuolaikiškesnius būdus informuoti savivaldybės gyventojus apie ikimokyklinio ugdymo savivaldybėje naujoves ir galimybes naudotis ikimokyklinio ugdymo paslaugomis.
5. Nors tai šiuo metu ir nėra privaloma, ugdymo įstaigos, remiamos savo savininko, vežioja ikimokyklinio amžiaus vaikus į ugdymo įstaigas. Į ugdymo įstaigas, jei tėvai neišgali, vežiojami ir pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomi specialiujų ugdymosi poreikių vaikai. Būtina šį procesą tęsti ir jo plėtrai valstybės lygmeniu numatyti reikiamas lėšas.
6. Būtina apsvarstyti, ar ir toliau reikėtų vykdyti programas, pagal kurias ugdymo įstaiga ikimokyklinio ugdymo paslaugas teikia tik 4 val. per dieną. Tai ypač aktualu kaimo bendrojo ugdymo mokyklose veikiančiose ikimokyklinio ugdymo grupėse.
7. Būtina organizuoti kryptingą pagalbą socialinę riziką patiriančioms šeimoms leisti savo vaikus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą. Ši kryptinga pagalba turėtų apimti tokių vaikų vežiojimo į ugdymo įstaigas finansavimą ir kitą būtiną paramą. Prie šios pagalbos tikslinių dotacijų forma galėtų prisidėti ir valstybė.

- Galima manyti, kad šiuo metu savivaldybių administracijų specialistai, atsakingi už ikimokyklinio ugdymo plėtrą savo savivaldybėje, yra mažiau orientuoti į plėtrą, o tik siekia išlaikyti esamą ikimokyklinio ugdymo situaciją. Planuojant tolesnę ikimokyklinio ugdymo plėtrą Lietuvoje, būtina ugdyti už ikimokyklinio ugdymo organizavimą ir plėtrą savivaldybėje atsakingų asmenų kritinį mąstymą, jų galimybę rinkti savo profesinei veiklai būtinus duomenis, įsivertinti savo veiklos rezultatus ir, remiantis tokiu kritiniu įsivertinimu, gebėti planuoti realistinius, įgyvendinamus tolesnės savo veiklos tikslus.

Naudota literatūra

- 2019 m. gegužės 22 d. ES Tarybos rekomendacija dėl kokybiškų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros sistemų. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/38e20eca-876b-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-lt/format-html>.
- Ar pokyčiai švietime lemia geresnius mokinių pasiekimus. 2020 m. rugsėjo 14 d. Valstybinio audito ataskaita Nr. VAE-11. <https://www.lrs.lt/sip/getfile?guid=a0ca2ace-b77b-4597-9e88-c6917e4924e0>.
- Barselonos tikslų, susijusių su ikimokyklinio amžiaus vaikų priežiūros paslaugomis, įgyvendinimas. Komisijos ataskaita Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir regionų komitetui. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LT/HIS/?uri=CELEX%3A52008SC2597>.
- Dėl privalomo ikimokyklinio ugdymo nustatymo ir skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2012 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-735/A1-208. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.423753>.
- Ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kokybės sistema. Europos Komisijos rekomendacijų priedas. https://eur-lex.europa.eu/resource.html?uri=cellar:05aa1e50-5dc7-11e8-ab9c-01aa75ed71a1.0018.02/DOC_2&format=PDF.
- Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.395105>.

1 priedas

Savivaldybių pasiskirstymas pagal jose registruotų ir 2019 m. bet kurioje Lietuvos savivaldybėje ugdymo įstaigą lankusių vaikų dalį

Gyvenamąją vietą konkrečioje savivaldybėje deklaravusių 3–5 metų amžiaus vaikų, 2019 m. lankusių bet kurioje šalies savivaldybėje veikiančią ikimokyklinio ugdymo įstaigą, skyrių arba grupę, dalis (proc.)

Eil. Nr.	Grupė	Savivaldybė	Vaikų dalis	Eil. Nr.	Grupė	Savivaldybė	Vaikų dalis
1.	Savivaldybės, kuriose registruota mažiausiai pagal ikimokyklinio ugdymo programų vaikų	Pagėgių	58	31.	Pagal ugdomų vaikų dalį neišsiskiriančios savivaldybės	Panevėžio r.	83
2.		Šilalės r.	68	32.		Plungės r.	83
3.		Visagino	70	33.		Prienų r.	83
4.		Neringos	71	34.		Molėtų r.	83
5.		Jurbarko r.	72	35.		Alytaus m.	84
6.		Skuodo r.	73	36.		Kauno r.	84
7.		Alytaus r.	74	37.		Šiaulių r.	84
8.		Šilutės r.	74	38.		Jonavos r.	84
9.		Kalvarijos	74	39.		Pakruojo r.	84
10.		Rietavo	75	40.		Rokiškio r.	84
11.		Vilkaviškio r.	76	41.		Varėnos r.	84
12.		Kupiškio r.	76	42.		Širvintų r.	84
13.		Tauragės r.	77	43.		Joniškio r.	85
14.		Kelmės r.	78	44.		Kretingos r.	85
15.		Lazdijų r.	78	45.		Mažeikių r.	85
16.	Pagal ugdomų vaikų dalį neišsiskiriančios savivaldybės	Biržų r.	79	46.	Savivaldybės, kuriose registruota daugiausia pagal ikimokyklinio ugdymo programų vaikų	Šalčininkų r.	85
17.		Akmenės r.	80	47.		Klaipėdos r.	86
18.		Kaišiadorių r.	80	48.		Kėdainių r.	86
19.		Radviliškio r.	80	49.		Trakų r.	86
20.		Šakių r.	80	50.		Utenos r.	86
21.		Telšių r.	80	51.		Vilniaus r.	87
22.		Zarasų r.	80	52.		Ignalinos r.	87
23.		Švenčionių r.	81	53.		Panevėžio m.	88
24.		Anykščių r.	82	54.		Ukmergės r.	88
25.		Druskininkų	82	55.		Kauno m.	89
26.		Marijampolės	82	56.		Klaipėdos m.	89
27.		Pasvalio r.	82	57.		Elektrėnų	89
28.		Raseinių r.	82	58.		Birštono	90
29.		Kazlų Rūdos	82	59.		Vilniaus m.	91
30.		Palangos m.	83	60.		Šiaulių m.	92

Savivaldybių pasiskirstymas pagal bendrojo ugdymo mokyklose 2019–2020 m. m. nemokamą maitinimą gaunančių mokinių dalį

Bendrojo ugdymo mokykloje nemokamą maitinimą 2019–2020 m. m. gavusių mokinių dalis (proc.)

Eil. Nr.	Grupė	Savivaldybė	Mokinių dalis	Eil. Nr.	Grupė	Savivaldybė	Mokinių dalis
1.	Mažiausią nemokamai maitinamų mokinių dalį turinčios savivaldybės	Vilniaus m.	2,7	31.	Pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį neišsiskiriančios savivaldybės	Tauragės r.	17,4
2.		Klaipėdos m.	3,4	32.		Švenčionių r.	17,8
3.		Palangos m.	4,3	33.		Akmenės r.	18,1
4.		Kauno m.	4,4	34.		Anykščių r.	18,6
5.		Neringos	4,5	35.		Kėdainių r.	18,8
6.		Alytaus m.	6,7	36.		Raseinių r.	20,3
7.		Utenos r.	7,0	37.		Rietavo	20,9
8.		Klaipėdos r.	8,6	38.		Visagino	21,1
9.		Marijampolės	8,8	39.		Prienų r.	21,5
10.		Šiaulių m.	9,1	40.		Vilkaviškio r.	21,5
11.		Panevėžio m.	9,3	41.		Kazlų Rūdos	21,9
12.		Druskininkų	9,7	42.		Jurbarko r.	21,9
13.		Kauno r.	10,6	43.		Kelmės r.	22,1
14.		Elektrėnų	11,7	44.		Skuodo r.	22,3
15.		Mažeikių r.	11,7	45.		Ukmergės r.	22,9
16.	Pagal nemokamai maitinamų mokinių dalį neišsiskiriančios savivaldybės	Plungės r.	11,9	46.	Didžiausią nemokamai maitinamų mokinių dalį turinčios savivaldybės	Šiaulių r.	23,1
17.		Pasvalio r.	12,9	47.		Šalčininkų r.	23,4
18.		Trakų r.	12,9	48.		Radviliškio r.	24,0
19.		Telšių r.	13,1	49.		Rokiškio r.	24,3
20.		Molėtų r.	13,2	50.		Kalvarijos	25,1
21.		Vilniaus r.	13,9	51.		Biržų r.	25,7
22.		Kretingos r.	15,1	52.		Panevėžio r.	26,1
23.		Birštono	15,5	53.		Pagėgių	26,2
24.		Šilutės r.	15,9	54.		Šakių r.	26,5
25.		Kaišiadorių r.	16,0	55.		Zarasų r.	27,9
26.		Varėnos r.	16,6	56.		Lazdijų r.	29,1
27.		Jonavos r.	17,0	57.		Joniškio r.	29,5
28.		Širvintų r.	17,2	58.		Pakruojo r.	29,8
29.		Kupiškio r.	17,3	59.		Ignalinos r.	30,7
30.		Šilalės r.	17,4	60.		Alytaus r.	38,2

Jei nėra nurodyta kitaip, suminiai rezultatai išreikšti savivaldybių, kurių atstovas pasirinko arba nurodė konkretų atsakymą, skaičiumi.

1.1. Ar savivaldybės administracijos švietimo padalinys kuruoja vien tik švietimo klausimus?

Tik švietimo klausimus	14
Ne tik švietimo klausimus (dar ir kultūros, sporto, jaunimo ir pan.)	46

2. Ar Jūs savo kasdienėje veikloje sprendžiate tik su ikimokykliniu ir priešmokykliniu ugdymu savivaldybėje susijusius klausimus? Už kokias kitas Jūsų skyriaus kuruojamas sritis, veiklas taip pat dar esate atsakingas? (Atviras klausimas)

Kuruoja tik ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimus	5
Kuruoja ikimokykl., priešmokykl. ir kt. bendrojo ugdymo klausimus	19
Kuruoja bendrojo ugdymo ir kitus su švietimu susijusius klausimus	29
Kuruoja ne tik švietimo klausimus	5
Neatsakė	2

3. Įvertinkite, kurią savo kasdienės veiklos dalį Jūs vidutiniškai skiriate ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo klausimams spręsti:

Mažiau nei trečdalį viso darbo laiko	25
Maždaug pusę viso darbo laiko	5
Maždaug du trečdalius viso darbo laiko	9
Daugiau nei du trečdalius viso darbo laiko	12
Kitas atsakymas	8
Neatsakė	1

4. Ar Jūsų savivaldybėje yra / buvo atliekama kokia nors su ikimokyklinio ugdymo teikimu arba organizavimu susijusi savivaldybės gyventojų lūkesčių ir poreikių analizė? Jei buvo atlikta, nurodykite, kada paskutinį kartą buvo atlikta tokia analizė ir kur yra skelbiamos šios analizės išvados. (Atviras klausimas)

Taip, buvo atliekama	16
Ne, nebuvo atliekama	44

5. Kaip dažnai Jūsų savivaldybėje yra peržiūrimi / atnaujinami visos savivaldybės lygmeniu galiojantys dokumentai, reglamentuojantys vaikų priėmimą į įstaigas, kurias vykdo ikimokyklinio ugdymo programos? (Atviras klausimas)

Pagal poreikį (paprastai pasikeitus teisės aktams, pasikeitus situacijai savivaldybėje ir pan.)	32
Kelis kartus per metus	7
Faktiškai kasmet	13
Rečiau nei kasmet	8

6. Prašome nurodyti pagrindinius informacijos šaltinius, kuriuose gyventojai gali susipažinti su ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo Jūsų savivaldybėje aktualijomis, sužinoti apie galimybes pasinaudoti lengvatomis ir parama, leidžiant vaiką ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programą. (Atviras klausimas)

	Nurodė	Nenurodė
6.1. Skelbiama savivaldybės interneto svetainėje	56	4
6.2. Skelbiama ugdymo įstaigų interneto svetainėse, feisbuko paskyrose	50	10
6.3. Informuojama, kai asmuo konsultuojasi savivaldybėje tiesiogiai, el. paštu ar telefonu	17	43
6.4. Per vietos žiniasklaidos priemonę ir jos interneto svetaines	14	46
6.5. Sužinoma iš savivaldybės paskyros socialiniuose tinkluose	7	53

7. Pastaraisiais metais kai kuriose bendrojo ugdymo mokyklose yra įsteigiami ikimokyklinio ugdymo skyriai arba ikimokyklinio ugdymo grupės. Prašome nurodyti TEIGIAMAS tokių skyrių arba grupių atsiradimo pasekmes Jūsų savivaldybei. (Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus)

Neturime tokių skyrių, mums neaktualu	8
Sutaupoma lėšų, nereikia steigti atskiros ugdymo įstaigos	15
Didina IU vaikų aprėptį	29
Gerina vaikų socializaciją, pasirengimą priešmokykliniam ugdymui	15
Užtikrinama paslauga arčiau ikimokyklinuko namų	23
Suderinamos IU, PU ir BU programos	10
Vaikas ir tėvai anksčiau susipažįsta su būsima mokykla	3
Sukuriamos papildomos darbo vietos pedagogams	3
Į mokyklą galima vežioti ir ikimokyklinukus	2
Galima lengviau vaikams teikti jiems reikalingas paslaugas (pvz., logopedo, specialiojo pedagogo)	8

8. Nurodykite svarbiausias NEIGIAMAS ikimokyklinio ugdymo skyrių arba ikimokyklinio ugdymo grupių įsteigimo bendrojo ugdymo mokyklose pasekmes Jūsų savivaldybei. (Atviras klausimas, buvo galima nurodyti kelis atsakymus)

Neturime tokių skyrių, mums neaktualu	6
Nėra neigiamų pasekmių	20
Problemos organizuojant vežiojimą	7
Mokyklos patalpos ir aplinka tokiems vaikams nepritaikytos	6
Grupės nebūna užpildytos 100 proc., todėl didėja vaikų išlaikymo kaštai	1
Sunkiau organizuoti veiklą, maitinimą, ypač vasarą ir per kitas mokinių atostogas	4
Tokius skyrius įrengti ir išlaikyti būtinos papildomos savivaldybės lėšos	7
Papildomas krūvis mokyklos vadovybei, mokykloje dirbantiems pagalbos mokiniui specialistams	11
Neatsakė	8

9. Ar Jūsų savivaldybėje yra ugdymo įstaigos transportu vežiojamų pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomų vaikų? (Atviras klausimas)

Tokių vaikų yra	38
Tokių vaikų nėra arba juos vežioja tėvai	22

Ugdymo įstaigos transportu iš viso vežiojami pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomi **1 179 vaikai**.

10. Ar Jūsų savivaldybėje yra ugdymo įstaigos transportu vežiojamų pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomų specialiųjų ugdymosi poreikių (toliau – SUP) turinčių vaikų? (Atviras klausimas)

Tokių vaikų yra	36
Tokių vaikų nėra, arba juos vežioja tėvai	24

Ugdymo įstaigos transportu iš viso vežiojami pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdomi **279 SUP** turintys **vaikai**.

11. Ar savivaldybėje yra parengta ir patvirtinta kokia nors SUP turinčių vaikų, ugdomų pagal ikimokyklinio ugdymo programas, vežimo tvarka? (Atviras klausimas)

Neturi	35
Yra tik bendroji mokinių vežimo tvarka	16
Turi	4
Tai nėra savivaldybės kompetencija, yra vežimą organizuojančių mokyklų patvirtinta tvarka	5

12. Ar savivaldybėje gyvena socialinę riziką patiriančių šeimų, kuriose auga 2–5 m. amžiaus vaikai?

Taip, tokių šeimų savivaldybėje turime	58
Ne, savivaldybėje nėra nustatyta tokių šeimų	1
Neatsakė	1

13. Ar visi savivaldybėje gyvenantys vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų iki privalomo ugdymo yra ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas (nebūtinai paskyrus privalomą ikimokyklinį ugdymą)?

Taip, visi arba beveik visi	28
Pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdoma daugiau nei pusė tokių vaikų	22
Pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdoma maždaug pusė tokių vaikų	3
Pagal ikimokyklinio ugdymo programas ugdoma mažiau nei pusė tokių vaikų	2
Savivaldybėje neturime nustatę socialinę riziką patiriančių šeimų, kurios turėtų ikimokyklinio amžiaus vaikų	-
Nežinau, sunku pasakyti	4
Neatsakė	1

14. Bendras **vaikų**, kuriems 2019 m. buvo nustatytas privalomas ikimokyklinis ugdymas, **skaičius – 140**.

15. Bendras **vaikų**, kuriems 2020 m. sausio–rugsėjo mėn. buvo nustatytas privalomas ikimokyklinis ugdymas, **skaičius – 154**.

Jeigu ne visi savivaldybėje gyvenantys vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programas, tai dėl kokių priežasčių?

	Dažnai pasitaikanti priežastis	Retai pasitaikanti priežastis	Beveik nepasitaikanti priežastis	Neatsakė
16.1. Nėra vietų ugdyti pagal ikimokyklinio ugdymo programą	8	14	26	12

16.2. Nėra galimybių vežioti per toli nuo ugdymo įstaigos gyvenantį vaiką	15	16	15	14
16.3. Tėvai (globėjai) nenori leisti vaiko į ugdymo įstaigą	28	13	7	12
16.4. Vaikų iš socialinę riziką patiriančių šeimų ikimokyklinio ugdymo įstaigos nenori priimti	-	-	46	14

17. Nurodykite kitas priežastis, kodėl Jūsų savivaldybėje gyvenantys vaikai iš socialinę riziką patiriančių šeimų nėra ugdomi pagal ikimokyklinio ugdymo programą. (Atviras klausimas)

Nėra užtikrinamas vaikų vežiojimas, o patiems tėvams sunku atvežti vaiką	11
Neįmanoma nuo gimimo tokį vaiką leisti į IU, apsiribojama, kad vaikas lanko nuo 3 m.	9
Savivaldybė neturi lėšų su tuo susijusioms papildomoms išlaidoms (vežiojimui organizuoti, tam būtiniams etatams ir pan.)	1
Sunki tokių vaikų negalia ir su tuo susijęs sudėtingesnės slaugos poreikis	3
Neatsakė	36

Prašytume įvertinti šiuos teiginius.

	Tikrai pritariu	Ko gero, pritariu	Ko gero, nepritariu	Tikrai nepritariu	Nežinau, sunku pasakyti	Neatsakė
18.1. Mūsų savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo paslaugas teikiančiose įstaigose sukurtas pakankamas / reikiamas vietų skaičius	26	23	7	4	-	-
18.2. Mūsų savivaldybėje sukurta tėvų (globėjų) paramos sistema, skatinanti juos leisti vaikus ugdytis pagal ikimokyklinio ugdymo programas	17	29	7	1	6	-
18.3. Mūsų savivaldybėje ikimokyklinio ugdymo paslaugą teikia pakankamą kvalifikaciją įgiję pedagogai	49	11	-	-	-	-
18.4. Visų mūsų savivaldybės ugdymo įstaigų parengtos ikimokyklinio ugdymo programos atitinka švietimo ir mokslo ministro patvirtintus ikimokyklinio ugdymo programų kriterijus	55	5	-	-	-	-
18.5. Mūsų savivaldybėje yra tiriamas ikimokyklinio ugdymo paslaugų poreikis	29	25	4	-	1	1
18.6. Mūsų savivaldybėje yra renkama ir analizuojama visa reikalinga informacija apie ikimokyklinio ugdymo būklę	25	32	2	1	-	-
18.7. Mūsų savivaldybės gyventojai lengvai gali gauti visą reikiamą informaciją apie ikimokyklinio ugdymo pasiūlą	32	23	-	-	3	-
18.8. Mūsų savivaldybės ugdymo įstaigų, vykdančių ikimokyklinio ugdymo programas, vadovai yra įgiję pakankamą vadybinę kompetenciją, kad galėtų kvalifikuotai vadovauti įstaigai	50	8	1	-	1	-
18.9. Mūsų savivaldybės ugdymo įstaigos gauna pakankamą finansavimą, kad galėtų teikti kokybiškas ikimokyklinio ugdymo paslaugas	16	30	8	3	2	1

Ikimokyklinio ugdymo plėtros galimybės Lietuvos savivaldybėse

Savivaldybių administracijų švietimo padalinių darbuotojų apklausos rezultatai

Redaktorė *Nijolė Šorienė*

Dizainerė *Dalė Dubonienė*

Maketuotojas *Valdas Daraškevičius*

2021-03-25.

Išleido Nacionalinės švietimo agentūros Bendrųjų reikalų departamento Aprūpinimo ir leidybos skyrius,
K. Kalinausko g. 7, 03107 Vilnius

Skelbiama adresais <https://www.nsa.smm.lt/bendruju-reikalu-departamentas/leidiniai/naujausi/>
<https://www.nsa.smm.lt/stebesenos-ir-vertinimo-departamentas/svietimo-politikos-analize/tyrimai-ir-analizes/>

Sekant šiomis nuorodomis galima rasti ir kitas tyrimų ataskaitas ir analizes.

Elektroninis leidinys
ISBN 978-609-8275-23-0

